

Internationell migration och remitteringar i Etiopien

Internationell migration och remitteringar i Etiopien

Orsaker, effekter och subjektiv välfärd

Lisa Andersson

Rapport 2015:1

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Delegationen för
Migrationsstudier
Ju 2013:17

Delmi Rapport 2015:1
Beställning: www.delmi.se
E-post: ju.delmi@regeringskansliet.se

Tryckt av: Elanders Sverige AB
Stockholm 2015
ISBN 978-91-88021-01-4

Förord

Frågan om hur internationell migration kan bidra till utveckling i de fattigare delarna av världen har på senare tid rönt en ökad uppmärksamhet såväl i akademisk forskning som i enskilda länders och internationella organisationers policydokument. De sparpengar som migranterna skickar till släkt och vänner i sina hemländer, så kallade remitteringar, har kommit i fokus. Ett flertal studier har visat hur dessa medel kan minska fattigdom och bidra till utveckling i ursprungsländerna. Remitteringarna till utvecklingsländer har bedömts vara tre gånger så stora som det sammanlagda internationella biståndet. Betydelsen av cirkulär migration för utveckling har också aktualiserats, inte minst för att bryta de negativa konsekvenserna av att de bäst utbildade i de fattiga länderna ofta migrerar.

Trots detta har migration i stort sett saknats som en uttalad del av Sveriges officiella utvecklingsagenda. Likaså har kopplingen mellan migration och utveckling varit tämligen osynlig i den allmänna debatten i Sverige. Ändå förekommer omfattande migration inom flera av de regioner där Sverige har ett aktivt utvecklingssamarbete. För att öka kunskapen om hur policy bör utformas för att främja migrationens bidrag till utveckling undersöker den här Delmi-rapporten migrationens drivkrafter och effekter på Afrikas horn, närmare bestämt i Etiopien.

Rapporten belyser orsakerna till att människor migrerar från Etiopien och vart de väljer att flytta. I studien analyseras också i vilken utsträckning migranterna skickar remitteringar och vad dessa används till i ursprungslandet. Resultaten belyser hur remitteringar har haft positiva effekter på levnadsstandarden i de hushåll som mottar pengar. Samtidigt framstår det som svårt att dokumentera positiva effekter på produktiva investeringar. En del av utvecklingspotentialen går därför om intet. Kan biståndspolitiken förbättra investeringsvillkoren?

Rapporten är skriven av Lisa Andersson, fil.dr. i nationalekonomi och verksam vid OECD i Paris. För arbetet med denna rapport har Annika Sundén, ledamot i Delmis styrelse och Sidas chefekonom, ansvarat. Som brukligt i Delmi-sammanhang ansvarar författaren själv för innehåll, slutsatser och rekommendationer i rapporten. Rapporten är den första inom Delmis temaområde Global migration och utveckling.

Stockholm i april 2015

Joakim Palme,
Ordförande Delmi

Kristof Tamas,
Kanslichef Delmi

Sammanfattning

Internationell migration innebär både möjligheter och utmaningar. För att ta tillvara på migrationens utvecklingspotential, och motverka negativa sidoeffekter som till exempel kunskapsflykt (*brain drain*), krävs kännedom om migrationens orsaker och verkan. Syftet med rapporten är att undersöka migrationens drivkrafter och effekter i Etiopien. Studien analyserar vilka faktorer som påverkar de etiopiska migrationsströmmarna, samt vilken effekt remitteringar har på subjektivt välbefinnande och investeringar för migranternas familjer som stannat kvar i hemlandet. Etiopien utgör ett intressant fall att studera, eftersom migranterna representerar skilda samhällsklasser, med migrationsströmmar till länder både inom och utom den afrikanska kontinenten.

Studien bygger på surveydata som inkluderar ett urval av 1,282 hushåll med och utan migranter. Resultaten visar att migranternas bakgrund och orsakerna till migration skiljer sig åt beroende på till vilken region migranterna flyttar. Nätverksfaktorer, som att ha vänner och familj i destinationslandet, är viktiga vid Syd-Nord migration till OECD-länder, medan lätthet att ta sig in i landet är en avgörande faktor för en stor andel av migranterna som flyttar inom den afrikanska kontinenten. Resultaten visar även att remitteringar leder till en högre subjektiv levnadsstandard hos de hushåll som tar emot sådana medel. En viktig observation är också att dessa resultat även gäller de hushåll som, innan de började ta emot remitteringar, rankade sin levnadsstandard som dålig. Detta tyder på att migration leder till positiva effekter för migranternas familjer i hemlandet, och att dessa effekter även når en fattigare del av befolkningen. För hushåll på landsbygden leder remitteringarna också till ökade investeringar i konsumtionsvaror. Remitteringarna visar sig dock inte ha samma positiva effekt på produktiva investeringar, vilka kan förväntas ha större långsiktiga följder för ekonomin och utvecklingen i landet. Det är även långt ifrån alla hushåll med migranter som tar emot remitteringar.

De senare resultaten tyder på att migrationens utvecklingspotential skulle kunna tas tillvara på ett bättre sätt. Den avslutande delen av rapporten diskuterar tänkbara politiska åtgärder för att möjliggöra för fler migranter att skicka hem pengar och för att öka incitamenten för investeringar i mer produktiva verksamheter. Några tänkbara områden för framtida forskning föreslås också.

Summary

International migration involves both opportunities and challenges. Knowledge about causes and consequences of migration is important in order to maximize the benefits and address the negative side-effects of migration, such as “brain drain”. The aim of this report is to investigate the drivers and effects of international migration in Ethiopia. The study analyses the factors influencing Ethiopian migration flows, and how remittances affect the subjective wellbeing and investment patterns of Ethiopian migrant families that remain in Ethiopia. The Ethiopian migrants represent various socio-economic backgrounds and migrate to various destination regions both within and outside Africa, which makes Ethiopia an interesting case to study.

The study relies on survey data that includes a sample of 1,282 households with and without migrants. The results show that migrant characteristics and drivers of migration differ depending on to which region the migrant left. Networks play an important role in South-North migration to OECD countries, while easy access to the country is an important driver for migration to countries in the African region. The results also show that remittances have a positive and statistically significant effect on the subjective wellbeing of the receiving households, including those households that prior to having received remittances considered their wellbeing to be low. This indicates that remittances have positive effects for households in the migrant origin country, and that remittances also benefit a relatively poor part of the population. Households in rural areas also experience an increase in consumption goods from remittances. However, remittances do not seem to have an equally positive impact on productive investments, which usually are expected to have more long-term effects on the economy and development in the country. In addition, a significant share of the migrant households in the sample does not receive remittances.

The latter findings suggest that the development potential of remittances is not fully realized. The final part of the report discusses the role that policy can play in increasing the share of migrants who are sending remittances and in creating incentives for more productive use of remittances. Some areas of future research are also suggested.

Innehåll

Förord	iv
Sammanfattning	v
Summary	vi
1. Introduktion	1
2. Litteraturöversikt	4
Faktorer bakom migration	4
Faktorer bakom Syd-Syd migration	5
Effekter av remitteringar i hemlandet.....	6
Migration från Etiopien	8
3. Dataunderlag och metod	9
Data	9
Analysmetod	13
4. Resultat	20
Migrationens drivkrafter	20
Effekter av migration och remitteringar för hushåll i hemlandet	25
5. Slutsatser och policyrelevans	32
Implikationer för policy och vidare forskning	34
Referenser	36
Appendix A - Kompletterande tabeller	40
Appendix B - Metod	45
Remitteringshushåll och kontrollhushåll.....	48

Figurer och tabeller

Figur 1: Etiopiska migranter i urvalet fördelade efter destinationsregion	11
Figur 2: Toppdestinationer för etiopiska migranter i urvalet.....	12
Tabell 1: Deskriptiv statistik av migranterna i urvalet, per migrationsdestination.....	21
Tabell 2: Migrationsmönster, per migrationsdestination.....	23
Tabell 3: Hushållens användning av remitteringar	27
Tabell 4: Effekter av remitteringar på hushållens subjektiva levnadsstandard och relativa position	29
Tabell 5: Effekt av remitteringar på hushållens tillgångar och investeringar	30
Tabell A.1: Klassificering av länder i urvalet per region	40
Tabell A.2: Jämförande statistik om undersökningens hushåll.....	41
Tabell A.3: Förklaringsvariabler associerade med remitteringar (probitregression)	42
Tabell A.4: Effekter av remitteringar på hushållens subjektiva levnadsstandard, propensity score matching (Kernel matchningsestimator)	43
Tabell A.5: Effekter av remitteringar på hushållens tillgångar och investeringar, propensity score matching (Kernel matchningsestimator)	44

1. Introduktion

Den globala migrationen uppgick år 2013 till 247 miljoner migranter, vilket motsvarar ungefär 3,2 procent av jordens befolkning (Världsbanken, 2015; UN-DESA, 2013). De sparpengar som migranterna skickar över nationsgränser, så kallade remitteringar, beräknades uppgå till 436 miljarder dollar i utvecklingsländerna under 2014, en ökning med 4,4 procent från 2013 (Världsbanken, 2014, 2015b). Globala migrationsmönster och remitteringar, påverkar levnadsvillkoren för såväl migranterna själva som för familjemedlemmar och släkt i hemlandet. Debatt och forskning fokuserar ofta på migration i riktning från låg- och medelinkomstländer till höginkomstländer, samtidigt som det idag är ungefär lika många migranter som flyttar mellan utvecklingsländer, så kallad Syd-Syd migration (UN-DESA, 2013).

I vissa delar av världen, som till exempel i Afrika söder om Sahara, sker majoriteten av den internationella migrationen regionalt. Av de uppskattningsvis 22 miljoner internationella migranter som flyttat från länder i Afrika söder om Sahara har omkring en fjärdedel migrerat till höginkomstländer inom OECD, runt 2,5 procent av migranterna har flyttat till höginkomstländer utanför OECD, medan 63 procent har migrerat inom den afrikanska kontinenten. Remitteringar till den afrikanska kontinenten har också ökat markant under det senaste decenniet. Siffror från Världsbanken visar att värdet av remitteringarna till Afrika söder om Sahara mer än fyrdubblades mellan åren 2000 och 2010. Värdet på de officiellt registrerade remitteringarna till regionen beräknades år 2014 uppgå till 33 miljarder dollar (Världsbanken, 2014:4).

Den internationella migrationen innebär både möjligheter och utmaningar. Migration leder ofta till en högre inkomst samt bättre tillgång till utbildning och sjukvård för både migranterna själva och deras familjer i hemlandet. Det finns idag en relativt omfattande forskning kring migration och utveckling. De flesta studier visar att migration kan bidra till fattigdomsminskning och utveckling i migranternas hemländer (se t.ex. Adams m.fl., 2008; Taylor m.fl., 2005; Yang och Martinez, 2006). På hushållsnivå har remitteringar visat sig ha positiva effekter på utbildning och hälsa, entreprenörskap och investeringar, samt att det kan fungera som en försäkring om hushållen till exempel utsätts för ekonomiska problem (se t.ex. Cox-Edwards och Ureta, 2003; Hildebrandt och McKenzie, 2005; Woodruff och Zenteno, 2007; Gubert, 2002).

Samtidigt är inte alla studier överens. Vissa pekar tvärtom på potentiella negativa effekter

på faktorer som utbildning, tillväxt och arbetskraftsutbud (McKenzie och Rapoport, 2007; Funkhouser, 2006). Migranter är dessutom en utsatt grupp, som riskerar att bli illa behandlade i destinationslandet. Den växande efterfrågan på hemhjälp som särskilt lockar unga, lågutbildade kvinnor att ta arbeten i privata hem i till exempel Mellanöstern, har ofta visat sig leda till olika former av exploatering och fysiska övergrepp på migrantarbetare (Ratha och Shaw, 2007).

För att kunna stärka de positiva effekterna av migration och motverka de negativa krävs kännedom om migrationens orsaker och effekter. Konkret brukar man inom internationella organisationer och samarbetsforum som Förenta Nationerna (FN) och Global Forum for Migration and Development (GFMD) tala om hur migration kan bidra till utveckling såväl i hemlandet som i mottagarlandet samt för den individuella migranten. I den här rapporten ligger huvudfokus på utveckling i hemlandet. Mer kunskap kring vad som ligger bakom migrationsmönster och individers beslut att migrera, samt hur detta påverkar ursprungsländer på både individ- och nationell nivå, utgör ett viktigt underlag i arbetet med att utforma en politik som både främjar utveckling i hemländerna och ett effektivt internationellt utvecklingssamarbete. Policy kring migration kan både innefatta insatser för att påverka migrationsströmmar och vilka migranter som återvänder till hemlandet, samt åtgärder för att öka effekterna av migration och remitteringar genom att till exempel stimulera investeringar och kunskapsöverföring. Kunskap om vem som flyttar och varför, samt remitteringarnas effekter på hemlandet, är därför viktig för att möjliggöra uppskattningar om möjligheter och utmaningar även för framtida migrationsströmmar. I förlängningen bidrar det också till bättre förståelse för hur migration och utveckling hänger samman.

Syftet med den här rapporten är att bidra med sådan kunskap genom att studera migrationens drivkrafter och effekter i Etiopien. Med stöd av hushållsdata analyseras vilka faktorer som påverkar de etiopiska migrationsströmmarna, samt vilken effekt remitteringar har på subjektivt välbefinnande och investeringar för migranternas familjer som stannat kvar i hemlandet. Trots den omfattande forskningen kring migration och utveckling är länken mellan migration och subjektivt välbefinnande ett nästan helt outforskat område. Ett av rapportens huvudbidrag är därför att belysa hur remitteringar påverkar hushållens och individernas subjektiva ekonomiska välbefinnande.

Etiopien är ett intressant fall att studera när det gäller migrationens drivkrafter eftersom migranterna representerar skilda samhällsklasser med olika socio-ekonomisk bakgrund. Etiopien är också en av den afrikanska kontinentens främsta mottagare av remitteringar, samt ett land som Sverige har långvariga relationer till inte minst i form av bistånds- och utvecklingssamarbete. Tidigare dominerades migrationsströmmarna från Etiopien av

välutbildade personer från städer, medan en stor del av migranterna idag har lägre utbildningsnivå och kommer från landsbygden. Dessutom pågår migration från Etiopien både inom den afrikanska kontinenten samt till destinationer i Mellanöstern och till OECD-länder. Detta möjliggör en närmare studie av vilka faktorer som påverkar både Syd-Nord och Syd-Syd migration från ett och samma ursprungsland, och hur dessa drivkrafter skiljer sig åt beroende på migrationsdestination.

Analysen är uppdelad i två delar. I den *första* delen undersöks vilka faktorer som styr valet att migrera, med fokus på skillnader mellan olika destinationsregioner. Den *andra* delen av studien behandlar effekter av remitteringar för hushåll i Etiopien. Mer specifikt undersöker rapporten följande frågeställningar:

- Vilka faktorer påverkar beslutet att emigrera från Etiopien, och hur skiljer sig dessa faktorer åt beroende på till vilken del av världen migranterna flyttar?
- Vilka effekter har remitteringar på hushållens tillgångar och investeringar, samt för hur hushållen i Etiopien rankar sin egen subjektiva levnadsstandard?

Rapporten är upplagd på följande sätt: i andra kapitlet presenteras den teoretiska bakgrunden samt en översikt över tidigare studier. Kapitel tre redogör för datamaterial och översiktlig analysmetod. Rapportens fjärde kapitel presenterar resultaten av analysen, och det avslutande femte kapitlet sammanfattar slutsatserna av analysen samt diskuterar policyimplikationer och rekommendationer för framtida forskning. I Appendix A återfinns kompletterande tabeller medan Appendix B ger en mer detaljerad beskrivning av den kvantitativa metoden.

Ett av studiens syften är således att undersöka effekter av migration genom att undersöka remitteringar. Effekter av migration behöver dock inte enbart uppstå via remitteringar. Det faktum att en familjemedlem lämnar hushållet kan i sig påverka till exempel arbetsfördelningen inom hushållet och arbetskraftsutbudet hos övriga medlemmar. Genom att påverka hushållens inkomst utgör remitteringar dock en av de mest direkta länkarna mellan migration och utveckling i migrantens hemland. Den här studien kommer således att fokusera på effekter av remitteringar, snarare än de totala effekterna av migration.

Analysen av tillgångar och investeringar inkluderar både produktiva investeringar och konsumtionsvaror. Till produktiva investeringar räknas här boskap, mark, jordbruksmaskiner och andra tillgångar som används inom jordbruksproduktion. Konsumtionsvaror innefattar varor så som möbler, elektronik och hushållsapparater. De subjektiva välfärdsmått som används i analysen fokuserar på ekonomisk levnadsstandard snarare än på en bred definition av subjektiv välfärd, som diskuteras mer ingående senare i rapporten.

2. Litteraturöversikt

Faktorer bakom migration

Det finns en rad olika teoretiska ramverk som förklarar varför migration uppstår. Här presenteras ett urval av dem, från vilka denna studie tar sin utgångspunkt. En av dessa migrationsmodeller har identifierat en rad så kallade *push* och *pull* faktorer. Dessa faktorer fokuserar på skillnader mellan länder i fråga om ekonomisk, social och politisk struktur. Push-faktorerna är förknippade med negativa förhållanden i hemlandet såsom låga inkomster, konflikt eller demografiska påfrestningar, vilka gör att individer drivs till att emigrera till andra länder eller regioner med en högre lönenivå och bättre förhållanden (Lee, 1966).

Pull-faktorer i destinationsländer, såsom bättre arbetsvillkor och en högre levnadsstandard, kan ha en dragningskraft som gör att migranterna väljer att emigrera till en specifik plats. De traditionella push-pull modellerna fokuserade ursprungligen på intern migration. Kritik har framförts mot dessa neoklassiska modeller, eftersom de framhåller fattigdom som den främsta källan till migration och förutspår att migrationen kommer att minska i takt med att samhällen utvecklas och inkomster och andra skillnader mellan länder jämnas ut. I själva verket sker den stora majoriteten av migrationsströmmarna inte från de fattigaste till de rikaste länderna. Tvärtom tenderar länder längst ned på inkomstskalan att ha låga emigrationsnivåer jämfört med medel- och höginkomstländer, och utveckling innebär generellt högre nivåer av migration. Andra faktorer, såsom nätverk och migration som ett kollektivt hushållsbeslut för riskspridning, har på senare år också lyfts fram för att förklara migration.

Nätverksteorier fokuserar på de nätverk som skapas när människor migrerar mellan två platser, vilka kan underlätta för andra personer att flytta i framtiden genom informationsutbyte eller annan typ av hjälp, såsom att hitta ett jobb eller bostad på destinationsorten. Även om internationella migranter generellt sett inte tillhör den fattigaste delen av befolkningen, eftersom internationell migration kräver relativt stora ekonomiska resurser, kan nätverk leda till att även personer med begränsade ekonomiska resurser ser en chans till att flytta utomlands (McKenzie och Rapoport, 2010).

Enligt *New Economics of Labour Migration* (NELM) är migration ett uttryck för en hushållsstrategi snarare än en individuell handling. Teorin betonar att hushåll sänder en medlem utomlands för att skaffa sig fler inkomstkällor och därigenom sprida sina risker. Detta är en strategi för hushållen för att komma runt problem som avsaknad av eller dåligt fungerande kredit- och försäkringsmarknader, samt för att minska fattigdom i hushållet (Taylor, 1999).

I Afrika har faktorer som inkomstskillnader, nätverk, geografisk närhet, konflikter, fattigdom, samt miljöfaktorer pekats ut som viktiga bakomliggande orsaker till migration (IOM, 2010; Ratha och Shaw, 2007). Flahaux och de Haas (2014) ifrågasätter dock synen på att migration inom och från Afrika fokuserar så mycket på fattigdom och underutveckling, och menar att även utvecklingsprocesser, statsbildning och policy är viktiga faktorer för att förklara migrationstrender i Afrika. Författarnas studie uppvisar ett samband mellan socio-ekonomisk utveckling och volymen på migrationsströmmarna samt till vilka destinationsregioner migranterna flyttar. Fattigare och mer marginaliserade länder utan kustförbindelse har generellt sett en lägre andel migranter till destinationer utanför den afrikanska kontinenten. I den mån man flyttar till andra länder så handlar det till stor del om migration till andra länder inom den afrikanska kontinenten.

Länder med mer migration till destinationer utanför Afrika tenderar att vara länder som ligger vid kusten och har en högre urbaniseringsgrad. Detta är länder som har nått en högre utveckling vad gäller ekonomisk tillväxt, samt har en demografisk struktur som präglas av sjunkande födelsetal och dödlighet. Hårdare intra-regionala visarestriktioner som har införts av vissa länder på den afrikanska kontinenten har också lett till att den regionala migrationen har minskat och att de afrikanska migrationsströmmarna delvis har ändrat riktning, med ökad migration till destinationer i till exempel Mellanöstern och Asien.

Resultaten från en stor studie från Världsbanken som har undersökt migration och remitteringar i ett antal afrikanska länder fann varierande drivkrafter bakom migration mellan de olika länderna. Jobbmöjligheter var den viktigaste drivkraften för migranter från Burkina Faso, medan faktorer som utbildning och familjeåterförening var faktorer som motiverade nästan hälften av migranterna från Nigeria och Senegal (Ratha et al., 2011). Studien visade också att migranterna i urvalet tenderade att vara unga och framför allt män. Migrationen till destinationer både inom och utom Afrika dominerades av män i alla undersökta länder. Migranter till OECD-länder visade sig överlag vara äldre och mer välutbildade.

Faktorer bakom Syd-Syd migration

Studier, och kanske framförallt medierapportering, ger ofta intryck av att merparten av dagens migrationsströmmar sker mellan Syd och Nord. Det är dock viktigt att lyfta fram det faktum att migration inte uteslutande handlar om fattiga människor som migrerar till höginkomstländer. Människor i fattiga länder är mindre mobila än befolkningen i rikare länder (UNDP, 2009).

Ett exempel på detta är att media den senaste tiden tenderat att fokusera på båtflyktingar mellan Afrika och Europa, trots att flera studier har visat att en majoritet av den afrikanska migrationen inte sker till Europa utan till andra afrikanska länder (Flahaux och de Haas, 2014).

Faktorer såsom inkomst, geografisk närhet och nätverk har som nämnts ovan pekats ut som viktiga drivkrafter för migration från Syd till Nord.

När det gäller migration mellan länder i Syd kan inkomstvinsten med att migrera antas vara lägre, och geografisk närhet och nätverk förväntas istället spela en större roll för beslutet att flytta. Syd-Syd migration sker ofta mellan grannländer med endast mindre inkomstskillnader över gränserna. De små skillnaderna i inkomstnivå vägs dock upp av att det är svårt för migranter utan giltiga dokument och med begränsade resurser att ta sig längre bort än till sina grannländer. Studier visar att så mycket som 80 procent av Syd-Syd migrationen sker mellan länder som gränsar till varandra (Ratha och Shaw, 2007).

Effekter av remitteringar i hemlandet

Tidigare studier har generellt visat att remitteringar har en mängd olika effekter på migranternas hemländer. Makroekonomiska effekter, det vill säga när man undersöker effekter ur ett lands perspektiv, inkluderar en ökad kreditvärdighet för länder som tar emot remitteringar. Det här kan i sin tur leda till en ökad tillgång till internationella kapitalmarknader och större möjligheter till finansiering av lokala utvecklingsprojekt. Remitteringar kan också leda till mer stabila konsumtions- och produktionsnivåer och genom investeringar i till exempel humankapital, till ökad produktivitet och tillväxt på både kort och lång sikt (Ratha et al., 2011). Det finns dock även en risk att inflödet av remitteringar kan leda till minskad ekonomisk tillväxt genom effekter på växelkursen (s.k. *Dutch disease*).

På mikronivå, d.v.s. när man tittar på hushållet, har remitteringar visat sig ha en positiv effekt på fattigdomsminskning bland migranternas familjer i hemlandet (se t.ex. Adams och Page, 2005; Acosta et al. 2008). Remitteringar kan också leda till positiva hälsoeffekter genom ökade möjligheter att investera i bra mat och hälso- och sjukvård (Hildebrandt och McKenzie, 2005). Effekterna av remitteringar på utbildning har visat mer tvetydiga resultat. Vissa studier har uppvisat ett positivt samband mellan migration och utbildning (Cox-Edwards och Ureta, 2003), medan andra studier har tydliggjort att migration och remitteringar även kan ha negativa effekter på ungas skolgång och deras incitament till utbildning (McKenzie och Rapoport, 2006).

Effekter av remitteringar på hushållens utgifter och investeringar har orsakat viss debatt (Adams, 2011). Vissa studier visar att hushållen främst spenderar remitteringar på konsumtionsvaror som mat och annan daglig konsumtion, vilket har begränsad eller ingen effekt på den långsiktiga utvecklingen i landet (även om mat naturligtvis kan vara helt nödvändigt ur andra synvinklar). Andra studier har däremot kommit fram till att remitteringar leder till produktiva investeringar i till exempel utbildning och företagande (Adams och Cuecuecha, 2010; Woodruff och Zento, 2007; Yang, 2008). En studie över migration i Pakistan visade att interna och internationella remitteringar ledde till ökade marktillgångar för migranternas familjer i Pakistan (Adams, 1998). Enligt en studie från Filippinerna ledde remitteringar till investeringar i bostäder, kapitalvaror och andra tillgångar som inte var relaterade till mark. Studien visade även att när flera barn i hushållet flyttade ledde det till en minskning av tillgångar som inte var knutna till mark, något som remitteringarna som hushållen tog emot inte kunde kompensera för (Quisumbing och McNiven, 2010).

De flesta av de studier som hittills har genomförts har fokuserat på objektiva mått på fattigdom och välfärd. Trots att subjektiva välfärdsåtgångar utgör ett växande forskningsområde för kvantitativ forskning inom andra ämnesområden finns fortfarande väldigt få studier över sambandet mellan migration och subjektiva mått på välfärd. Ett mindre antal nyligen genomförda studier har undersökt subjektiv välfärd hos migranter som befinner sig på migrationsorten. Knight och Gunatilaka (2010) och Akay et al. (2012) har till exempel analyserat subjektivt välbefinnande bland interna migranter i Kina, medan de Brauw et al. (2013) har analyserat interna migranter i Etiopien. Forskningen kring effekter av migration och remitteringar för det subjektiva välbefinnandet och levnadsstandarden bland hushåll och dess medlemmar som har stannat kvar i hemlandet är dock väldigt begränsad. Ett undantag är en studie där ett subjektivt mått på välbefinnande används för att undersöka relationen mellan remitteringar och hushållens välfärd på Filippinerna (Semyonov och Gorodzeisky, 2008). Författarna skapar ett mått på subjektiv välfärd genom att kombinera två välfärdsåtgångar: hushållets egen uppfattning av dess kapacitet att klara den dagliga försörjningen, samt en subjektiv uppskattning av hushållets position i samhället i jämförelse med en genomsnittlig filippinsk familj. Studien fann ett positivt samband mellan remitteringar och subjektivt välbefinnande. En annan studie undersöker effekten av migration och remitteringar på hur lyckliga hushåll i Ecuador säger sig vara. Studien fann att när någon som står familjen mycket nära migrerar, som en förälder, barn eller make/maka, säger sig hushållet vara mindre lyckliga jämfört med hushåll utan en närstående migrant. Remitteringarna som migranterna skickade hem visade sig inte ha tillräckligt positiv påverkan för att balansera den negativa effekten av att en närstående person lämnat familjen (Borraz et al., 2008).

Migration från Etiopien

Etiopien är ett av de mest tätbefolkade länderna i Afrika söder om Sahara och befolkningstillväxten är hög. Trots att landet har haft en stark ekonomisk tillväxt det senaste decenniet, och trots att man har lyckats minska andelen av befolkningen som lever under fattigdomsgränsen (1,25 dollar om dagen) från 60,5 procent år 1995 till 30,7 procent år 2011, återstår många utmaningar. Arbetslösheten är fortsatt hög, speciellt bland unga personer. En ung befolkningsstruktur, tillsammans med matchningsproblem på arbetsmarknaden och brist på arbetstillfällen inom mer arbetsintensiva sektorer på arbetsmarknaden, tyder också på att arbetslösheten kommer att vara fortsatt hög de kommande åren (IMF, 2013).

Migration är inget nytt fenomen i Etiopien, men migrationstrenderna har skiftat karaktär över tid. Tidigare migrationsströmmar från Etiopien har till stor del bestått av relativt välutbildade individer som migrerat av politiska skäl. Under 1970-talet resulterade ett instabilt politiskt läge och revolution till att välutbildade storstadsmäniskor migrerade till västländer för att söka politisk asyl. Den politiska migrationen övergick senare alltmer till migration motiverad av ekonomiska skäl. Initialt leddes även dessa migrationsströmmar av människor i storstäderna. Idag består utflyttningen från Etiopien även av migranter från landsbygden med knappa resurser som ser migration som en chans till ett bättre liv för både sig själva och för familjen i Etiopien. En stor del av den etiopiska migrationen sker idag till Mellanöstern (Geda och Irving, 2011).

Ett annat relativt nytt fenomen är arbetskraftsmigrationen från Etiopien till Sudan. Det har tidigare funnits en tradition av rörlighet över gränsen mellan Etiopien och Sudan. På senare år märks dock en ny grupp av migranter bestående av unga, lågutbildande och mestadels kvinnor, som anställs som hemhjälp i sudanesiska hushåll. Sudan utgör till viss del också ett transitland för vidare migration till andra destinationer inom Afrika. Den etiopiska staten har emellertid infört begränsningar och förbud mot migration till Mellanöstern på grund av den behandling etiopiska migranter ofta utsätts för. Detta har lett till att Sudan till viss del ses som en alternativ destination till Mellanöstern (Jamie, 2013).

I takt med ökade migrationsströmmar har även inflödet av remitteringar till Etiopien ökat. Världsbanken rankar Etiopien som den åttonde största nationen i Afrika söder om Sahara när det gäller inflödet av remitteringar från internationella migranter. År 2012 uppgick remitteringarna till 624 miljoner dollar, vilket kan jämföras med utländska direktinvestingar som uppgick till 591 miljoner dollar och ett internationellt biståndsinflöde på 3,3 miljarder dollar (Världsbanken, 2015a). Den etiopiska centralbanken uppskattar inflödet av remitteringar till omkring 600 miljoner dollar. Andra menar att siffrorna kan uppgå till värden någonstans mellan en till två miljarder dollar årligen om man inkluderar alla remitteringar som skickas genom både formella och informella kanaler (Geda och Irving, 2011).

3. Dataunderlag och metod

Att mäta migrationens orsaker och effekter innebär en rad utmaningar. För det första saknas ofta statistik och data om migrationsmönster från låg- och medelinkomstländer, särskilt när det gäller Syd-Syd migration inom och från den afrikanska kontinenten (Lucas, 2006).¹ För det andra medför analyser av effekter av migration vissa metodologiska problem.

Data

Den aktuella studien bygger på analyser av relativt outforskad hushållsdata från Etiopien, insamlad inom ramen för projektet *IS Academy: A World in Motion*. Projektet finansierades av det nederländska utrikedepartementet och samordnades och genomfördes av Maastricht Graduate School of Governance. Ett urval av 1,282 hushåll i de fem befolkningsmässigt största regionerna i Etiopien (Amhara, Oromia, SNNPR, Tigray och Addis Ababa, vilka tillsammans representerar 96 procent av Etiopiens befolkning) intervjuades under våren 2011. Både hushåll med migranter och hushåll utan migranter ingick i undersökningen som utfördes i städer såväl som på landsbygden. Fördelen med den här typen av migrationsdata, jämfört med till exempel arbetskraftsundersökningar eller censusdata, som i regel enbart inkluderar en eller ett fåtal frågor kring migration och remitteringar, är att den kombinerar information om migrationsmönster och remitteringar med information om hushållens socio-ekonomiska situation.

Urvalet gjordes i en tvåstegsprocess. I ett första steg listades alla hushåll lokaliserade i de femton slumpmässigt utvalda områden som ingick i studien. Sedan klassificerades hushållen enligt följande fyra kategorier:

1. Hushåll med minst en tidigare medlem som migrerat utomlands.
2. Hushåll med minst en migrant som återvänt till hushållet efter att ha migrerat utomlands.
3. Hushåll med både minst en före detta medlem som migrerat utomlands och minst en medlem som migrerat och sedan kommit tillbaka.
4. Hushåll utan varken nuvarande eller återvändande migranter i hushållet.

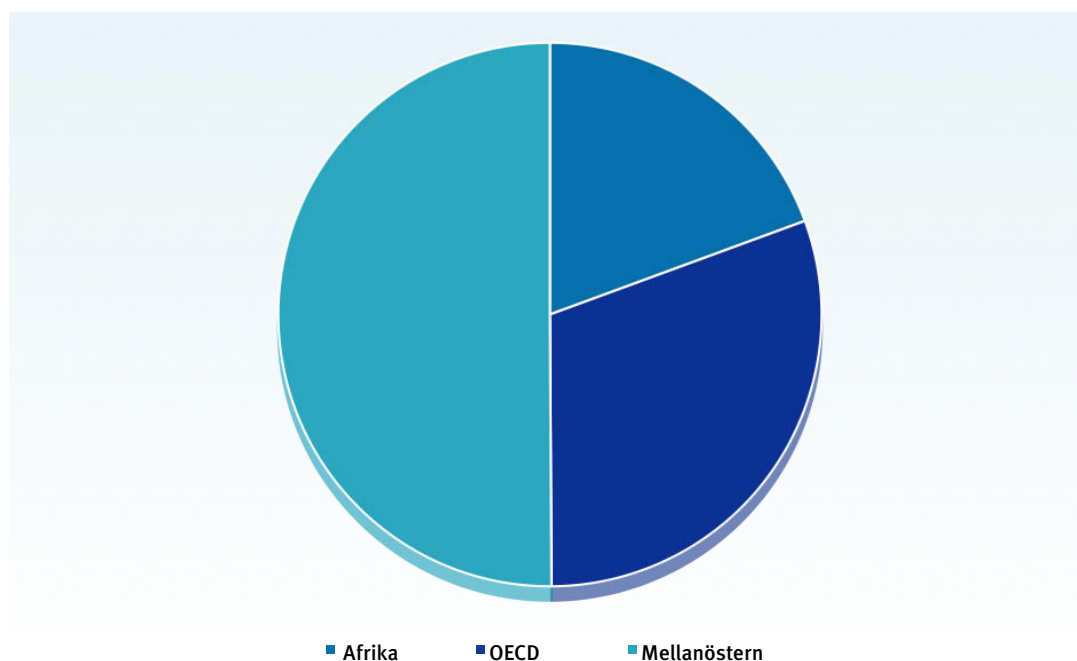
Därefter gjordes ett slumpmässigt urval av hushåll med migranter och hushåll utan migranter. Eftersom det inte handlar om nationellt representativ data kan inga generella slutsatser dras gällande alla migranter och migranthushåll i Etiopien. Undersökningens data ger dock viktig information om drivkrafter för migration, uppfattningar om den egna graden av välbefinnande och konsumtionsmönster hos migranternas kvarvarande familjer.

Under intervjutillfället samlades information in om hushållets nuvarande medlemmar samt medlemmar som lämnat hushållet för att flytta utomlands. Undersökningen definierade en *migrant* som en före detta medlem av hushållet som migrerat utomlands och som vid tidpunkten för intervjun hade varit borta under en period av minst tre sammanhängande månader. En anledning till att sätta gränsen vid tre månader, istället för till exempel sex månader som är relativt vanligt i andra migrationsstudier, var möjligheten att inkludera säsongsarbetare som ofta migrerar under kortare perioder. Det är viktigt att påpeka att migranterna i undersökningen inte intervjuades direkt, eftersom de per definition befann sig utomlands vid tidpunkten för undersökningen. Information om migranterna samlades istället in via intervjuer med en representant från det hushåll som migranten lämnat. Representanten för hushållet definierades som den personen i hushållet med störst kännedom om hushållet och dess medlemmar. Ofta utsågs hushållets överhuvud (*head of household*) till att svara på frågorna.

Migranterna i urvalet

Bland de 1,282 utvalda hushållen (med och utan migranter) uppgick antalet migranter som vid tidpunkten för enkäten befann sig utomlands till totalt 533. Av dessa sorterades två migranter ut på grund av att landet de vistas i inte gick att identifiera. De resterande 531 migranterna inkluderades i det slutgiltiga urvalet till rapporten. Figur 1 visar fördelningen av migranter per destinationsregion. Som framgår av figuren är migranterna spridda över stora delar av världen. Runt hälften av migranterna befinner sig i Mellanöstern, omkring 30 procent i OECD-länder och knappt 20 procent i andra länder på den afrikanska kontinenten. Dessa siffror skiljer sig från migrationsmönster i andra länder i Afrika, framför allt när det gäller andelen migranter som befinner sig i OECD-länder. Den relativt höga andelen etiopiska migranter i OECD-länder förklaras förmodligen av att det tidigare har förekommit relativt omfattande flyktingströmmar, som sedan har gett upphov till vidarebosättning av etiopiska flyktingar i Europa och Nordamerika. Den etiopiska diasporan i Nord har sedan ett omfattande nätverk till hemlandet som kan användas till fortsatt migration (Flahaux och de Haas, 2014).

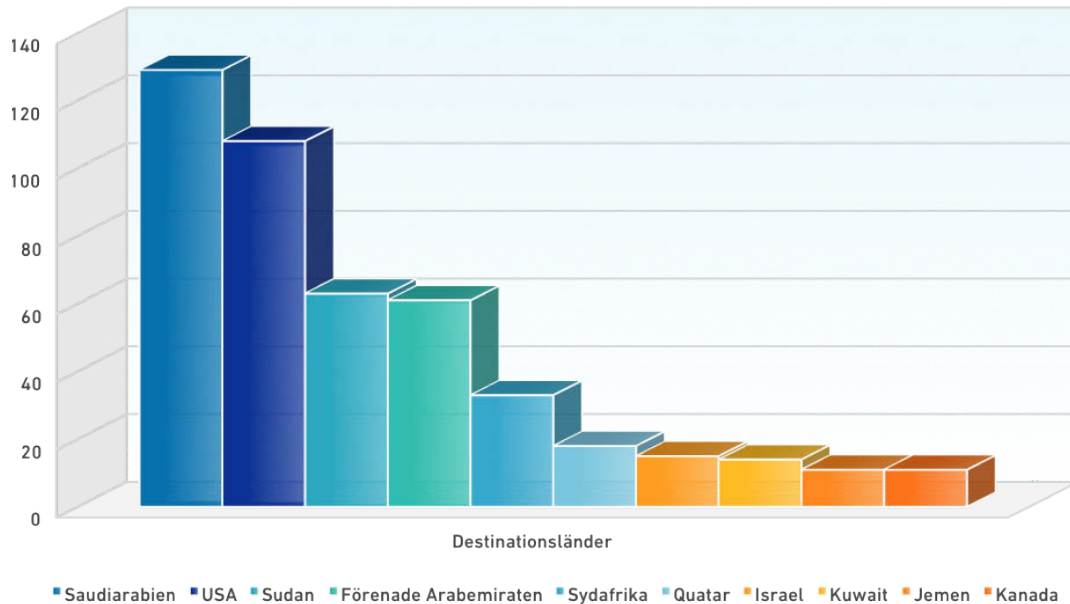
Figur 1: Etiopiska migranter i urvalet fördelade efter destinationsregion

Källa: Data från IS Academy: A World in Motion

Inom varje destinationsregion finns ett mindre antal länder som dominerar inflödet av etiopiska migranter. Figur 2 visar antalet migranter fördelat på de tio mest populära destinationsländerna. Medan OECD-länderna domineras av migration till USA, med Canada på andra plats, hittar vi flera större destinationsländer i de övriga två regionerna. Migrationen till Mellanöstern sker till stor del till Saudiarabien, men även Förenade Arabemiraten, Qatar, Israel, Kuwait och Jemen finns med på topplistan. Migration inom den afrikanska kontinenten sker främst till Sudan och Sydafrika.

Figur 2: Toppdestinationer för etiopiska migranter i urvalet

Källa: Data från *IS Academy: A World in Motion*

Listan över de mest populära migrationsdestinationerna stämmer relativt väl överens med migrationsstatistik från Världsbanken, där Sudan, USA och Israel toppar listan över de vanligaste destinationerna för etiopiska migranter (Världsbanken, 2011). En skillnad mellan Världsbankens statistik och data från *IS Academy* är att den sistnämnda källan i högre grad inkluderar migranter som flyttar till destinationer i Mellanöstern. En tänkbar förklaring till detta skulle kunna vara att migranterna i Mellanöstern i högre utsträckning migrerar utan dokument. Det är därför generellt sett svårare att fånga upp dessa migranter genom den officiella statistiken över migrationsströmmar. Hushållsdata som bygger på enkäter, där data över migranter inhämtas genom intervjuer i hemlandet istället för i destinationslandet, anses bättre kunna inkludera även den migration som sker genom olagliga kanaler. En annan förklaring skulle kunna vara att migrationsströmmarna till Mellanöstern i lägre utsträckning involverar hela hushåll jämfört med migration till OECD-länder. Om samtliga medlemmar i ett hushåll migrerar kan hushållet per definition inte inkluderas i en hushållsintervju. En komplett lista över alla destinationsländer som ingår i dataunderlaget samt deras klassificering enligt region återfinns i Tabell A.1 i Appendix.

Remitteringar till hushållen i hemlandet

Dataurvalet, som inkluderar 1,282 hushåll, bestod av 781 hushåll lokaliserade i städer och 501 på landsbygden. Av dessa hushåll, som bestod av hushåll med och utan migranter, hade 168 hushåll även en medlem som tidigare migrerat utomlands, men som hade återvänt hem vid tidpunkten för studien. Hushåll som har en återvändande migrant har sannolikt också tidigare tagit emot remitteringar, vilket kan ha påverkat deras välfärd. Eftersom det inte finns någon information om remitteringar från återvändande migranter, och därför inget sätt att kontrollera för detta i analyserna, exkluderas dessa hushåll från studien. Vidare innehåller data även information om tidpunkten för när hushållen började ta emot remitteringar från nuvarande migranter. Bland hushållen som tar emot remitteringar är det 72 procent som började ta emot remitteringar någon gång under femårsperioden innan enkäten genomfördes. Data innehåller också information om hushållets tillgångar och subjektiva välfärd både vid tidpunkten för intervjun (år 2011) och fem år tidigare (år 2006). För att mer precist kunna mäta skillnaden i välfärd före och efter det tillfälle då hushållet började ta emot remitteringar utesluts de hushåll som började ta emot remitteringar före år 2006.² Urvalet innehåller även ett mindre antal hushåll med enbart en medlem (totalt 29 hushåll) som också utesluts. Det slutgiltiga urval som har använts i studien består därefter av totalt 998 hushåll.

Analysmetod

Analysen i den här rapporten bygger dels på deskriptiv statistik för att undersöka skillnader i orsaker bakom migration till olika destinationsregioner, och dels på ekonometriska analyser för att mäta effekter av remitteringar för hushåll i Etiopien.

Att mäta effekter av remitteringar innebär en rad utmaningar. En av de största är att det inte är möjligt att observera vilken välfärdsnivå hushåll som tar emot remitteringar hade haft om de inte hade tagit emot remitteringar. Idealet hade varit att mäta utfallet för ett och samma hushåll med och utan remitteringar. Eftersom detta inte är möjligt återstår alternativet att jämföra remitteringshushållens välfärd med välfärden hos hushåll som inte tar emot remitteringar. Svagheten med detta är att vi inte kan vara säkra på att hushåll utan remitteringar utgör en perfekt jämförelsegrupp. Det skulle kunna finnas underliggande faktorer som påverkar remitteringsmönster, och som samtidigt även påverkar hushållens välfärd, men dessa faktorer är svåra att konkret mäta och därmed också svåra att ta hänsyn till i ekonometriska analyser. Om dessa dolda faktorer systematiskt skiljer sig åt mellan hushåll som tar emot remitteringar och hushåll utan remitteringar kan en jämförelse

mellan dessa två grupper bli missvisande. Det kommer att vara fallet såvida vi inte tror att migration och remitteringar är helt och hållet en slumpmässig process, vilket förmodligen inte är fallet.

Så kallad självselektion (*self selection*), eller urvalsfel, uppstår om remitteringshushållen i urvalet inte utgör ett slumpmässigt urval av undersökningsgruppen, utan har utmärkande egenskaper som är svåra att observera och mäta. Det kan till exempel handla om personliga egenskaper hos medlemmarna i hushållet så som ambition och drivkraft, vilka kan påverka beslutet att sända en migrant utomlands och därmed också beslutet att skicka remitteringar. Det faktum att hushållet har medlemmar med sådana egenskaper kan samtidigt även påverka hushållens välfärd på ett mer direkt sätt. Om individer som migrerar är mer ambitiösa och har större drivkraft är det också möjligt att dessa egenskaper skulle ha hjälpt dem att lyckas bättre än genomsnittet även om de hade stannat kvar i Etiopien. Analysen av remitteringarnas effekter innebär dessutom att selektionen sker i två steg: i ett första steg gällande beslutet att migrera, och i ett andra steg gällande beslutet att skicka remitteringar eller inte.

I tidigare migrationsstudier har en rad olika metoder använts i försök att minimera problemet med självselektion. Dessa metoder beskrivs närmare i Appendix B. Den här rapporten använder sig av *Propensity score matching*, som bygger på att hushåll med remitteringar matchas ihop med hushåll utan remitteringar, men i övrigt med så lika egenskaper som möjligt. En svaghet med metoden är att hushållen bara kan matchas baserat på egenskaper som är observerbara. Den här metoden har dock visat sig vara relativt framgångsrik i andra migrationsstudier när inga tillförlitliga instrument är tillgängliga (McKenzie, Gibson, och Stillman, 2006).

Propensity score matching används även ofta för att utvärdera olika typer av program eller projekt. Målet är att jämföra en grupp som har deltagit i ett program, den så kallade experimentgruppen (*treatment group*), med en kontrollgrupp som inte har deltagit i programmet. I det här fallet kommer experimentgruppen att bestå av hushåll som tar emot internationella remitteringar, medan kontrollgruppen utgörs av hushåll som inte tar emot internationella remitteringar. Analysen genomförs i tre steg, och går ut på att matcha hushåll ur experimentgruppen med hushåll ur kontrollgruppen med likvärdiga egenskaper.

I det första steget bedöms sannolikheten att ett hushåll tar emot remitteringar genom en så kallad *probitregression*. Den variabel som undersöks, beroendevariabeln, är huruvida hushållet tar emot remitteringar eller inte, som sedan kontrolleras mot en rad socio-ekonomiska variabler på både hushålls- och individnivå.³ Regressionen används för att upp-

skatta hur stor sannolikheten är för varje hushåll att ta emot remitteringar. I ett andra steg används de tidigare uppskattade sannolikheterna för att hushållen tar emot remitteringar, för att matcha hushåll som faktiskt tar emot remitteringar med de hushåll som inte tar emot remitteringar, men som i övrigt har samma eller liknande sannolikhet att ta emot remitteringar. Målet är således att jämföra hushåll som tar emot remitteringar med hushåll från kontrollgruppen som är så lika remitteringshushållen som möjligt. I det sista steget jämförs subjektiv välfärd och investeringar hos hushåll med remitteringar med subjektiv välfärd och investeringar hos de matchade hushållen i kontrollgruppen.

Mått på subjektivt välbefinnande

Subjektiva mått på välfärd har länge ignorerats i kvantitativ forskning. De senaste två decenniernas forskning har dock visat att sådana välfärdsått utgör valida och tillförlitliga mått på välfärd, vilket har lett till en radikal ökning i kvantitativa analyser av subjektiva välfärdsått (OECD, 2013).

En fördel med dessa ått är att de går bortom traditionella objektiva ått, såsom inkomst och investeringar, och väger in hela det spektrum av faktorer som individen anser är viktiga för sin egen välfärd. Subjektivt välbefinnande kan på så sätt spegla nettoeffekten av de olika sociala och ekonomiska förhållanden som individen upplever. Det är också viktigt att studera hur hushållen själva bedömer sin situation, eftersom det är denna information hushållen utgår ifrån när de fattar beslut om bland annat framtida konsumtion och investeringar.

I analysen av hur remitteringar påverkar subjektivt välbefinnande används i huvudsak två olika ått på subjektivt välbefinnande. Måtten inkluderar, för det första, hushållets egen uppskattning av den ekonomiska levnadsstandarden, samt, för det andra, hushållets bedömning av dess levnadsstandard i jämförelse med andra hushåll i samma område.

Givet att de subjektiva välfärdsfrågorna som ingick i hushållsenkäten handlade om hushållens subjektiva *ekonomiska* välfärd kommer den här studien inte att fokusera på subjektiv välfärd i en bredare bemärkelse.

Det första måttet på subjektivt välbefinnande är baserat på följande två frågor från enkäten:

1. Vilken av följande beskrivningar kommer närmast hur du ser på det här hushållets *nuvarande* ekonomiska situation? ⁴

Svarskategorierna består av en femgradig skala:

- 1) väldigt svårt att klara sig
- 2) svårt att klara sig
- 3) klarar sig (neutral)
- 4) klarar sig bra
- 5) klarar sig väldigt bra. ⁵

Den andra frågan lyder:

2. Jämfört med för *fem år sedan*, skulle du säga att det här hushållets levnadsförhållanden har förbättrats eller försämrats? ⁶

Svarskategorierna består även här av fem alternativ:

- 1) försämrats avsevärt
- 2) försämrats
- 3) ingen förändring
- 4) förbättrats
- 5) förbättrats avsevärt. ⁷

Med hjälp av dessa frågor skapas ett antal variabler som mäter hushållens subjektiva välbefinnande. Den första variabeln är en binär variabel som antar värde 1 om hushållet har svarat något av svarsalternativen 4) eller 5) på den första frågan, vilket bildar en variabel som betecknas *God levnadsstandard*.

Två ytterligare variabler skapas i syfte att mäta skillnaden i välbefinnande mellan åren 2006 och 2011. Variabeln *Förbättrad levnadsstandard* antar värde 1 om hushållet anser att levnadsstandarden mellan åren 2006 till 2011 har förbättrats eller har förbättrats betydligt (svarskategori 4) eller 5) i fråga 2 ovan).

På samma sätt bildas variabeln *Försämrad levnadsstandard* av svarsalternativen att levnadsstandard har försämrats eller har blivit betydligt sämre (svarsalternativ 1) eller 2) i fråga 2 ovan).

Vidare skapas också ett antal variabler relaterade till hushållens välfärd i relation till andra hushåll. Dessa utgår från följande frågor i enkäten:

3. Jämfört med andra hushåll i det här området, hur skulle du beskriva det här hushållet idag? ⁸
4. Jämfört med andra hushåll i det här området, hur skulle du beskriva hushållet fem år tillbaka i tiden? ⁹

Svarskategorierna lyder:

- 1) bland de fattigaste i området
- 2) under medel
- 3) ungefär medel
- 4) över medel
- 5) bland de rikaste i området.

Från dessa frågor har sedan en variabel skapats med bara två alternativ, som mäter om hushållet anser sig vara ett hushåll som ligger över medel eller om de anser sig vara bland de rikaste i sitt område, vilken här kallas *Levnadsstandard i jämförelse med andra god*. En annan variabel har bildats som mäter om hushållet anser sig vara ett hushåll som ligger under medel eller bland de fattigaste i området, kallad *Levnadsstandard i jämförelse med andra dålig*. Förändringen i relativ levnadsstandard mellan åren 2006 och 2011 beräknas genom att ta värdet av bedömningen av hushållets nuvarande situation (år 2011, fråga 3 ovan) minus bedömningen av hushållets situation fem år tidigare (år 2006, fråga 4 ovan). Två variabler har skapats efter detta system. Den första variabeln anger om hushållets situation jämfört med andra hushåll har förbättrats, kallad *förbättrad levnadsstandard jämfört med andra hushåll*, och den andra anger om hushållet uppskattar att dess position i relation till andra hushåll i området har försämrats, vilken benämns *försämrad levnadsstandard jämfört med andra hushåll*. ¹⁰

Hushållens tillgångar och investeringar

I rapporten undersöks även effekten av remitteringar på hushållens tillgångar samt hushållens investeringar i nya tillgångar under de senaste fem åren. Hushållens tillgångar mäts

genom ett index för konsumtionsvaror och ett index för produktiva tillgångar. Eftersom de produktiva tillgångarna som analyseras här är starkt kopplade till jordbrukstillgångar kommer hushåll i städer och på landsbygden att analyseras separat, och analyserna för produktiva tillgångar fokuserar enbart på hushållen på landsbygden, eftersom de är mer benägna att vara involverade i jordbruksaktiviteter. En ökning av hushållets inkomster genom remitteringar förväntas innebära en positiv effekt på nivån på hushållens tillgångar och på investeringar i nya tillgångar. Därefter kommer effekten av remitteringar på både produktiva tillgångar och konsumtionsvaror att undersökas.

Att använda tillgångar som ett komplement till mer traditionella inkomst- och utgiftsmått på välfärd och välstånd i utvecklingsländer har blivit alltmer vanligt. En fördel är att det kan vara lättare för hushållen att rapportera vilka tillgångar de äger idag och vilka tillgångar de hade vid en viss tidpunkt i det förflutna, jämfört med att minnas och ange exakt vilken inkomst hushållet hade vid ett visst år (McKenzie, 2005). Ett mått som inkomst kan också variera mycket över tid, särskilt för hushåll som är involverade i jordbruksaktiviteter. Tillgångar utgör då ett mer stabilt mått på hushållets välfärd.

Ett sätt att skapa index över ett hushålls tillgångar är att använda sig av en så kallad *Principal Component Analysis (PCA)*. Det används för att ge en bild av hushållets socio-ekonomiska situation genom att titta på en sammanvägning av dess tillgångar (Filmer och Pritchett, 2001). Ett PCA-index skapas genom att man aggregerar alla tillgångar som hushållen äger. Tillgångarna tilldelas sedan olika vikt beroende på hur vanliga de är bland hushållen, så att varor som få hushåll äger, exempelvis en bil eller en TV, ges mer vikt jämfört med de tillgångar som många hushåll äger. Sedan tilldelas varje hushåll ett värde på sina tillgångar beroende på hur många och vilka tillgångar det äger.

Eftersom vissa tillgångar uteslutande ägs av hushåll i städer medan andra uteslutande ägs av hushåll på landsbygden analyseras dessa två grupper separat.¹¹ I det index som skapas för landsbygden ingår följande tillgångar: möbler, TV, fast/mobiltelefon, radio, kylskåp och cykel.¹² För hushåll i städer ingår samma tillgångar som för hushållen på landsbygden, plus följande tillgångar: dator, spis, diskmaskin, tvättmaskin och bil.¹³ Ett index för produktiva tillgångar skapas genom att inkludera följande tillgångar: kycklingar, getter, får, åsnor, kor, tjurar, plog/harv, kärra/vagn samt jordbruksmark. Detta index skapas enbart för hushållen på landsbygden.

Hushållen tillfrågades om vilka tillgångar de ägde både vid tillfället för intervjun samt fem år tillbaka i tiden. Data inkluderar således information om hushållens tillgångar vid två tillfällen, 2006 och 2011. I den här studien undersöks skillnader i tillgångar mellan hushåll

med remitteringar och hushåll utan remitteringar år 2011, och även skillnaden i *förändringar* i tillgångar mellan åren 2006 och 2011 mellan de två hushållsgrupperna. För att få fram förändringen i tillgångar subtraheras PCA-värdet för investeringarna år 2006 från värdet år 2011. Ett negativt värde innebär att värdet på tillgångarna har minskat över tid, medan ett positivt värde innebär att de har ökat.

Slutnoter Kapitel 3

¹ Se vidare diskussion om data i Appendix B.

² Att inkludera dessa hushåll i analysen påverkar inte resultaten nämnvärt.

³ Variablerna på hushållsnivå inkluderar antal medlemmar i hushållet i arbetsför ålder (18-55 år), antal kvinnor i relation till antalet män (inklusive migrantmedlemmar), antal barn under 18 år, antal barn under sex år, antal personer över 65 år, det totala antalet medlemmar i hushållet (vilket även inkluderar antalet migranter) samt utbildningsnivån hos den högst utbildade personen i hushållet. På individnivå kontrollerar studien för hushållets överhuvuds sysselsättning. Sysselsättningskategorierna innefattar egenföretagare, anställd, jobba inom jordbruk, pensionerad, eller hushållssysslor. Dessutom kontrollerar regressionen för hushållets subjektiva ekonomiska välbefinnande för fem år sedan (alltså innan hushållet började ta emot remitteringar), samt var i landet (i vilken Kebele) hushållet är bosatt. Den exkluderade kategorin är arbetslösa och studenter

⁴ Den engelska frågan lyder: "Which of the following descriptions comes closest to how you see this household's current economic situation?"

⁵ De engelska svarsalternativen lyder: 1) Finding it very difficult; 2) Finding it difficult; 3) Coping (neutral); 4) Living comfortably; 5) Living very comfortably.

⁶ Den engelska frågan lyder: "Compared to five years ago, would you say the living conditions of this household have improved or become worse?"

⁷ De engelska svarskategorierna lyder: 1) Become much worse; 2) Become worse; 3) Stayed the same; 4) Improved; 5) Very much improved.

⁸ På engelska lyder frågan: "Compared to other households in this community, how would you currently describe this household?"

⁹ På engelska lyder frågan: "Compared to other households in this community, how would you describe this household five years ago?"

¹⁰ En begränsning med detta mått är att hushåll som rankade sin relativa position år 2006 som bra inte kan förbättra sin situation mellan åren 2006 och 2011 eftersom hushållet redan hör till den högsta kategorin. Ungefär 11 procent av hushållen återfinns i den aktuella kategorin. Detta skulle kunna leda till att effekten av remitteringar på hushållens subjektiva levnadsstandard underskattas.

¹¹ Det finns också skillnader i hur hushåll i städer och hushåll på landsbygden spenderar remitteringarna, vilket tyder på att även effekterna av remitteringar kan skilja sig åt mellan dessa hushållsgrupper.

¹² Vad som klassificeras som produktiva varor respektive konsumtionsvaror är inte alltid självklart. En bil eller cykel skulle till exempel kunna betraktas som produktiva tillgångar, beroende på hur de används. I den här studien väljer vi dock att inkludera dem under konsumtionsvaror eftersom de produktiva varorna är relaterade till jordbruksaktiviteter.

¹³ Filmer och Pritcher (2001) använder en lång rad olika tillgångar för att skapa PCA-index. En begränsning i data vad gäller tillgänglig retrospektiv information gör att vi i den här studien enbart kan inkludera ett begränsat antal konsumtions- och produktionsvaror.

4. Resultat

Migrationens drivkrafter

Den första delen av analysen undersöker drivkrafterna bakom migration från Etiopien, med särskilt fokus på skillnader i migrationsmönster beroende på om migrationen sker till OECD-länder, till Mellanöstern eller inom den afrikanska kontinenten. Tabell 2 presenterar deskriptiv statistik över migranturvalet, både över hela urvalet och per destinationsregion. Migranterna är generellt runt 30 år, med runt 10 års utbildning och har i genomsnitt befunnit sig utomlands i lite drygt 5 år. En majoritet av migranterna är ogifta (omkring 60 procent), drygt tre fjärdedelar är barn till familjens överhuvud (*household head*), och cirka 14 procent är föräldrar till barn som fortfarande bor i hushållet i Etiopien. Den vanligaste sysselsättningen bland migranterna är att ha en anställning i destinationslandet, vilket tre av fyra migranter innehar.

Resultaten visar också att det finns skillnader mellan migranterna beroende på om de befinner sig i OECD-länder, i Mellanöstern eller i Afrika. Migranterna i OECD-länder är i allmänhet mer välutbildade och kommer från städer, medan migranterna som har flyttat inom den afrikanska kontinenten har lägre utbildning och kommer i högre utsträckning från landsbygden. Migranterna i Mellanöstern kommer från både städer och landsbygd. En annan skillnad mellan migranterna i de olika regionerna är tiden de har befunnit sig i migrationslandet. Migranterna som befinner sig i OECD-länder har i genomsnitt tillbringat 9 år i destinationslandet, medan motsvarande siffra för Mellanöstern är drygt 4 år medan migranter i andra afrikanska länder har varit i landet i drygt 2 år. Om man begränsar urvalet till enbart migranter som har lämnat Etiopien de senaste fem åren visar siffrorna att migrationsströmmarna domineras av migration till Mellanöstern (57 procent) och Afrika (26 procent). Andelen som har migrerat från Etiopien till olika OECD-länder de senaste fem åren är bara 15 procent. Denna migrationsström tycks alltså utgöra en relativt liten andel av den totala migrationen från Etiopien under de senaste åren.

Det är intressant att notera att en majoritet av migranterna är kvinnor, oavsett destinationsregion. Den högsta andelen kvinnliga migranter finns i Mellanöstern, där ungefär 66 procent av migranterna är kvinnor, medan motsvarande siffra för OECD-länderna ligger runt 57 procent och för Afrika runt 52 procent. Att en majoritet av migranterna i Mellanöstern är kvinnor är inte överraskande, eftersom det finns en stor efterfrågan på utländska, kvinnli-

ga hembiträden i Gulfstaterna. Det är mer förvånande att även migrationen till Afrika involverar en stor andel kvinnor, eftersom tidigare studier av migration i Afrika har visat att en majoritet av migranterna är män (Ratha et al. 2011). En närmare undersökning av orsaken visar att de två största migrationsdestinationerna inom Afrika, Sudan och Sydafrika, uppvisar olika könsmonster. Medan den stora majoriteten migranter till Sydafrika (82 procent) är män, dominerar migrationen till Sudan av kvinnor (75 procent). Detta speglar förmodligen de senaste årens ökade efterfrågan på kvinnliga hembiträden i Sudan. Andelen kvinnliga migranter till OECD-länder är också högre än i andra studier (Ratha et al., 2011).

Tabell 1: Deskriptiv statistik av migranterna i urvalet, per migrationsdestination

	TOTALT	OECD	MELLANÖSTERN	AFRIKA
Ålder (år)	30,4	36,8	28,4	25,9
Andel från stad (%)	47,8	77,2	39,5	23,3
Andel män (%)	39,8	43,2	34,2	47,6
Andel med pass (%)	80,3	96,3	77,1	64,1
Utbildning (år)	9,9	13,2	8,2	8,8
Tid som migrant (år)	5,4	9,1	4,3	2,3
Andel föräldrar till barn i hushållet (%)	13,9	11,7	18	6,8
Migranternas ställning i hushållet (% , i förhållande till familjeöverhuvudet)				
Familjeöverhuvud (som migrant)	4,5	4,9	5,6	1
Make/maka	4,3	3	6,39	1
Barn	78,4	75,3	76,7	87,4
Bror/syster	6,9	8	6	7,8
Civilstånd				
Ogift	59,7	37	64,7	82,5
Gift	34,2	55,6	29,3	12,6
Skild	5,3	4,9	5,6	4,9
Änkling	0,9	2,5	0,4	0
Sysselsättning i destinationsland (% , vanligast förekommande)				
Anställd	75,2	64,8	82	75,3
Egenföretagare	5,1	8,6	1,5	8,7
Utbildning (heltid)	3,9	8,6	1,9	1
Arbetslös	2,3	1,2	1,1	6,8
Hushållsarbete	5,3	7,4	5,6	1
Antal observationer	531	162	266	103

Källa: Egna beräkningar baserade på IS Academy: A World in Motion

En majoritet av migranterna i samtliga regioner är anställda, vilket gäller oavsett i vilken region migranterna befinner sig. Andelen egenföretagare är runt 9 procent bland migranter i både OECD-länder och i Afrika, medan den är betydligt lägre, runt 1.5 procent, bland migranter i Mellanöstern. Medan 8 procent av migranterna till OECD-länder är heltidsstudenter är motsvarande siffra enbart runt 2 procent för migranter i Mellanöstern och 1 procent för migranter som har flyttat inom den afrikanska kontinenten.

Även motiven bakom migranternas val att flytta skiljer sig åt beroende på vilken region de har valt att migrera till. Tabell 2 visar att migranter i Mellanöstern och Afrika nästan uteslutande flyttar för att öka sina chanser till att få ett jobb, medan faktorer som familjeåterförening och utbildning också spelar en relativt stor roll för migranter i OECD-länder. Även politiska skäl anges som viktiga motiv bakom migrationen till OECD-länder.

Faktorer kopplade till arbetsmarknaden är också det som i huvudsak styr varför migranterna har valt att flytta till landet de befinner sig i. Den vanligaste anledningen är bättre arbetsvillkor, följt av bättre arbetsmöjligheter. Motivet att få bättre lön följer först på tredje plats. Om man har släkt eller vänner i landet, samt hur lätt det är att ta sig in i landet, är också faktorer som spelar in i valet av destinationsland. Nätverksfaktorer är också av vikt för migranter som flyttar till OECD-länder, medan arbetsmarknadsrelaterade motiv som lönenivå, bättre arbetsmöjligheter och bättre arbetsvillkor är faktorer som i synnerhet spelar stor roll för migranter till Mellanöstern.

Det är lite förvånande att så pass många som nästan 30 procent av migranterna till Mellanöstern uppges ha flyttat dit på grund av bättre arbetsvillkor, medan mycket pekar på att migranter riskerar att bli illa behandlade i Mellanöstern (Ratha och Shaw, 2007). Detta gäller särskilt kvinnliga hembiträden, vilket utgör en betydande andel av migranterna i urvalet. En möjlig förklaring till detta är att det inte är migranterna själva, utan deras anhöriga i Etiopien, som svarat på frågan om vad som fick dem att välja det aktuella destinationslandet. De anhöriga har inte nödvändigtvis kännedom om situationen för migranten i destinationslandet. En annan förklaring skulle kunna vara att den som har svarat på frågorna ser lönevillkor som en del av arbetsvillkoren.

Tabell 2: Migrationsmönster, per migrationsdestination

	TOTALT	OECD	MELLANÖSTERN	AFRIKA
Migrationsorsak (främsta skäl)				
Jobbmöjligheter	75	35,3	91,8	93
Utbildning	5,5	15,7	0,8	1
Familjeåterförening	3,9	11,8	0,4	1
Politiska skäl	3,9	9,2	2,4	0
Familjeskäl (t.ex. giftermål)	2,7	6,5	1,2	1
Medföljande annan familjemedlem	2	3,3	1,6	1
Finansieringssätt (% , främsta skäl *)				
Gåvor från släkt/vänner	38,3	51,9	30	39
Informellt lån från släkt/vänner	26,4	13,9	38,5	16
Sparande	12,7	8,2	12,4	20
Försäljning av tillgångar	3,9	0,6	5,2	6
Främsta anledning till att välja destinationsland				
Bättre jobbmöjligheter	19,9	6,3	26,4	24,2
Bättre arbetsvillkor	22	14,6	29,6	15,2
Högre lön	14,7	4,4	22,2	12,1
Lätt att ta sig in landet	11,4	4,4	7,4	33,3
Hade vänner/familj på plats	13,7	26,6	7,8	8,1
Studiemöjlighet	3,7	9,5	0,8	1
Remitteringar				
Andel migranter som skickar remitteringar (%)	61	64,0	62	50
Värde på remitteringarna (ETB)	17486	31925	12395	10412

Not 1: I enkäten hade hushållen möjlighet att specificera upp till tre alternativa finansieringssätt för att finansiera migrationen. Enbart det första alternativet som angavs, vilket det huvudsakliga finansieringssättet, redovisas här. Värdet på remitteringarna redovisas i etiopiska Birr.

Källa: IS Academy: A World in Motion

Den vanligaste finansieringsformen för migration är gåvor från släkt och vänner, följt av informella lån från släkt och vänner. Migranter till Mellanöstern förlitar sig i högre utsträckning på informella lån från släkt och vänner, jämfört med migranter till de andra destinationsregionerna, medan gåvor från släkt och vänner är den vanligaste finansieringsformen för migration till OECD-länder. Det senare hänger kanske samman med att en relativt stor andel, ungefär en fjärdedel, av migranterna till OECD-länder anger att släkt och vänner på plats i destinationslandet har påverkat deras beslut att migrera.

Resultaten visar alltså att det finns skillnader i migrationsmönster mellan olika destinationsregioner. Både migranternas bakgrund, orsakerna till migrationen samt finansieringen av migrationen skiljer sig åt beroende på om migrationen sker till OECD-länder, till Mellanöstern eller till andra afrikanska länder. Tidigare studier om migrationens drivkrafter har pekat ut inkomst, nätverk och geografisk närhet som viktiga faktorer när det gäller migration, och har visat att de två senare faktorerna spelar extra stor roll vid Syd-Syd migration (Ratha och Shaw, 2007).

Resultaten från den här studien visar att nätverksfaktorer som att ha vänner och familj i destinationslandet är en viktig faktor vid Syd-Nord migration till OECD-länder, medan frånvaron av restriktioner för att ta sig in i landet är en avgörande faktor för en stor andel av migranterna som flyttar inom den afrikanska kontinenten.

Lönefaktorn tycks dock inte vara en stark drivkraft för migranter till OECD-länder. Teorierna om att löneskillnader skulle vara relativt viktigare vid migration till OECD-länder jämfört med Syd-Syd migration bekräftas således inte i denna undersökning. Trots detta kan man inte utesluta att löneskillnader spelar viss roll i migrationsbeslutet. Migrationsbeslut är ofta mångbottnade och är färgade av både sociala och ekonomiska aspekter som ibland kan vara svåra att rangordna.

Ungefär 60 procent av migranterna skickar remitteringar till familjen i Etiopien. Sett till skillnader mellan destinationsregioner är andelen som remitterar lägre bland migranter som befinner sig i andra afrikanska länder, där bara runt hälften av migranterna skickar hem pengar. Även det remitteringsbelopp som hushållen tar emot skiljer sig avsevärt åt beroende på var migranterna befinner sig. De som befinner sig i OECD-länder skickar högre belopp jämfört med migranter i Mellanöstern och Afrika, vilket är föga förvånande eftersom inkomstnivåerna är betydligt högre i dessa länder.

Effekter av migration och remitteringar för hushåll i hemlandet

I nästa steg analyseras effekter av remitteringar till hushållen i Etiopien. Det skulle ha varit intressant att även undersöka remitteringarnas effekter utifrån destinationsregion, och analysera om det finns skillnader beroende på i vilken region migranterna befinner sig. Detta kräver emellertid data med ett större antal observationer än de data som ligger till grund för den här rapporten. I analysen av remitteringarnas effekter för hushåll i Etiopien tas därför ingen hänsyn till i vilken region migranterna befinner sig.

Vilka hushåll remitterar?

En tredjedel av hushållen i det slutgiltiga urvalet har minst en internationell migrant, och en femtedel av hushållen tar emot remitteringar. Det är alltså många, men inte alla, av migranterna som skickar hem pengar till familjemedlemmar i Etiopien. Det finns även hushåll som har fler än en medlem som har flyttat utomlands. Bland hushållen med minst en migrant är det 52 procent som tar emot remitteringar från utlandet. Detta överensstämmer med vad tidigare hushållsundersökningar har kommit fram till (Gubert, 2002).

En tänkbar anledning till att migranter inte skickar några remitteringar kan vara att de inte har hunnit spara ihop tillräckligt med pengar för att kunna avsätta något till familjen. Det är relativt vanligt att migranter lånar ihop pengar för att bekosta själva flytten, för att sedan använda de första intjänade lönerna i destinationslandet till att betala tillbaka skulderna. Tittar man närmare på hushållen med migranter som hade flyttat inom 12 månader innan enkäten genomfördes så finner man att dessa hushåll i mycket lägre utsträckning tar emot remitteringar jämfört med de hushåll där migranten hade varit borta mer än 12 månader. Det är därför rimligt att anta att en kort period i destinationslandet är en bidragande orsak till att omkring hälften av migranterna inte skickar några remitteringar.

I Tabell A.2 i Appendix jämförs migrant- och remitteringshushåll med hushåll som inte har migranter eller tar emot remitteringar. Kolumn 2 inkluderar hushåll som tar emot remitteringar från både före detta medlemmar av hushållet och remitteringar från mer avlägsna släktingar. Kolumn 3 inkluderar enbart hushåll som får remitteringar från före detta medlemmar av hushållet, medan kolumn 4 inkluderar hushåll som varken har en migrant eller tar emot remitteringar.

Tabellen visar att hushåll som tar emot remitteringar generellt är större, med fler medlemmar i arbetsför ålder och med något färre barn under sex år jämfört med dem som inte tar emot remitteringar. Hushåll som tar emot remitteringar har också en något högre utbildningsnivå (här mätt genom utbildningsnivån hos familjens överhuvud (*head of household*)). De hushåll som tar emot remitteringar tenderar också att ranka sin subjektiva ekonomiska levnadsstandard högre än de hushåll som inte tar emot remitteringar. Mer information om hur hushållens subjektiva levnadsstandard mäts återfinns i avsnittet Mått på subjektivt välbefinnande.

Enkäten inkluderade också information om hur ofta hushållen tog emot remitteringar under de senaste 12 månaderna och hur de har spenderat remitteringarna. Runt en fjärdedel (23 procent) av hushållen med remitteringar uppgav att pengarna skickades på regelbunden basis; var tredje månad eller oftare. Resterande hushåll uppgav att de har tagit emot remitteringar 1-2 gånger under det senaste året. Värdet på remitteringarna som hushållen tog emot varierade mycket, liksom även användningsområdet.

Som vi ser i Tabell 3 använde omkring 45 procent av hushållen remitteringarna till daglig konsumtion, medan 13 procent av hushållen uppgav att de använde remitteringarna till att betala tillbaka skulder. Andra vanliga användningsområden var att investera i mark och bostäder, eller att använda dem till ceremonier såsom bröllop och begravningar.

Det finns intressanta skillnader i hur hushållen spenderade remitteringarna mellan hushåll på landsbygden och hushåll i städer. Hushållen på landsbygden tenderar i högre utsträckning att använda remitteringarna till att betala tillbaka lån, något som skulle kunna förklaras med att dessa hushåll i allmänhet är fattigare och i större utsträckning behöver låna för att finansiera migrationen och övriga levnadsomkostnader. Bland hushållen i städer är daglig konsumtion det vanligaste användningsområdet (57 procent) följt av olika typer av ceremonier (19 procent). I Etiopien är ceremonier såsom bröllop, begravningar och andra typer av religiösa ceremonier ett viktigt inslag i kulturen som hushållen tenderar att spendera relativt stora summor på.

Tabell 3: Hushållens användning av remitteringar

Vanligaste användningsområdet för remitteringar	Alla hushåll	Hushåll på landsbygden	Hushåll i städer
Daglig konsumtion(mat/dryck)	44.9	38.8	56.6
Utbildning	5.1	3.9	7.6
Företagande/investeringar	1.9	1.9	1.9
Sparande	3.2	1.9	5.7
Jordbruk	3.9	5.8	0
Nöje	0.6	1.0	0
Återbetalning av lån	12.8	18.5	1.9
Hälsa	1.9	1.9	1.9
Boende/mark (inkluderar hyra och konstruktion)	9.6	12.6	3.8
Investering i varaktiga varor (<i>durable goods</i>)	3.2	3.9	1.9
Donation till lokala projekt	0.6	1.0	0
Ceremonier (bröllop, begravning etc.)	9.6	4.9	18.9
Övrigt	2.6	3.9	0
Antal observationer	156	103	53

Not: Alla hushåll har inte svarat på frågan om vad remitteringarna används till. Alla hushåll i urvalet är således inte representerade i tabellen. Angivna värden anges i procent.

Källa: IS Academy A World in Motion

Analys av remitteringarna

Analysen visar att de faktorer som har starkast samband med remitteringar är utbildningsnivå och subjektivt ekonomiskt välbefinnande fem år tillbaka i tiden (år 2006) (se Tabell A.3 i Appendix). Utbildningsnivå används ofta för att reflektera hushållens ekonomiska situation, och utbildning kan därför förväntas ha ett positivt samband med remitteringar, givet att det krävs en viss ekonomisk investering för att migrera. I linje med detta visar resultaten ett positivt samband mellan utbildningsnivå och remitteringar, vilket innebär att hushåll med hög utbildningsnivå har större sannolikhet att remittera.¹⁴ Det finns även ett positivt samband mellan hushållens ekonomiska situation för fem år sedan och sannolikheten att ta emot remitteringar. Detta innebär att sannolikheten för att ta emot remitteringar är högre bland hushåll med ett högre subjektivt välbefinnande fem år innan studien. Detta tyder i sin tur på att hushållen som tar emot remitteringar i allmänhet hade det lite bättre ställt jämfört med de hushåll som inte tar emot remitteringar.

Vad gäller sysselsättning kan man förvänta sig att det finns ett negativt samband mellan remitteringar och sysselsättningar som genererar en högre inkomst i hemlandet. Om

man redan har en inkomstbringande sysselsättning kan man tänka sig att incitamenten för att flytta utomlands minskar, vilket i sin tur också minskar remitteringar. Resultaten visar också ett negativt samband mellan remitteringar och de olika sysselsättningskategorierna (utom kategorin hushållssysslor). Om man var sysselsatt i hemlandet skickade man således färre remitteringar.

Ett positivt samband mellan sannolikheten att ta emot remitteringar och antalet medlemmar i hushållet som var i arbetsför ålder är också förväntat. En stor andel hushållsmedlemmar i arbetsför ålder ökar chanserna för att hushållet ska kunna sända en migrant utomlands. Givet att det i urvalet är fler kvinnor än män som migrerar förväntas också ett positivt samband mellan remitteringar och antalet kvinnor per män i hushållet (inklusive migranter). Den förväntade effekten av antalet barn i hushållet är mer osäker. Förekomsten av barn i hushållet skulle kunna göra att föräldrarna blir mer ovilliga att migrera utomlands, vilket därmed också skulle minska sannolikheten för hushållet till att ta emot remitteringar. Samtidigt innebär fler barn i hushållet också fler personer som är beroende av försörjning, vilket kan öka incitamentet att flytta och skicka hem pengar. Resultaten visar att hushållens storlek och fler kvinnor i relation till män i hushållet ökar sannolikheten för att hushållen tar emot remitteringar. Att ha fler barn i hushållet ökar sannolikheten för att ta emot remitteringar, men fler yngre barn har däremot en motsatt effekt. Ingen av dessa effekter är dock statistiskt signifikanta.

Resultaten från analysen ovan används i nästa steg för att ranka hushållen enligt sannolikheten att de tar emot remitteringar. Sedan matchas hushåll som tar emot remitteringar med hushåll ur kontrollgruppen med identisk eller liknande sannolikhet att ta emot remitteringar. I det sista steget beräknas den genomsnittliga skillnaden i subjektiv välfärd och skillnader i tillgångar mellan de matchade hushållen. Resultaten av den första analysen för levnadsstandard och relativ levnadsstandard presenteras i Tabell 4 nedan. Tabellen i texten är en förenklad version av regressionen och visar enbart i vilken riktning effekten går samt om effekten är statistiskt signifikant. Ett positivt tecken för den första variabeln, *god levnadsstandard*, innebär således att remitteringarna har en positiv effekt på hushållets bedömning av sin subjektiva levnadsstandard. Stjärnorna i tabellen indikerar hur starkt sambandet är mellan variablerna (signifikansnivå): tre stjärnor innebär högsta signifikansnivå (1 procent), två stjärnor innebär signifikansnivå 5 procent och en stjärna motsvarar 10 procent signifikansnivå. En komplett tabell över resultaten i Tabell 4 återfinns i Tabell A.4 i Appendix.

Resultaten av analysen visar att remitteringar har en positiv effekt på hushållens subjektiva bedömning av sin levnadsstandard. Hushåll som tar emot remitteringar rapporterar i högre utsträckning att deras levnadsstandard är god och att deras situation mellan 2006

och 2011 har förbättrats. Alla resultat är statistiskt signifikanta, utom variabeln som rankar hushållets levnadsstandard som god i jämförelse med andra hushåll. Det verkar alltså finnas en skillnad mellan hushåll med och utan remitteringar både vad gäller hur hushållen upplevde sin levnadsstandard vid tillfället för studien och hur de upplevde att levnadsstandarderna hade förändrats över en femårsperiod.

Tabell 4: Effekter av remitteringar på hushållens subjektiva levnadsstandard och relativa position

	Alla hushåll i urvalet
God levnadsstandard	+**
Förbättrad levnadsstandard	+***
Försämrad levnadsstandard	-.***
Levnadsstandard i jämförelse med andra god	+
Levnadsstandard i jämförelse med andra dålig	-.***
Förbättrad levnadsstandard jämfört med andra hushåll	+***
Försämrad levnadsstandard i jämförelse med andra hushåll	-.***
Antal observationer	996

*Not: Plustecken indikerar ett positivt samband. Stjärnorna indikerar signifikansnivå: * $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; 1%; *** $p < 0.01$.
Analysen är baserad på Propensity Score matching med Kernel matchningsestimator.*

Källa: Egna analyser baserade på Is Academy: A World in Motion

För att undersöka om det finns några skillnader i remitteringarnas effekter beroende på hushållets ställning initialt (år 2006) undersöks de hushåll som år 2006 ansåg sig ha det sämst ställt i en separat analys. Enbart hushåll som ansåg att deras standard befann sig under medel eller var bland de fattigaste i området år 2006 inkluderades. Urvalet består då av 368 hushåll, vilket motsvarar 37 procent av urvalet.

Resultaten visar liknande effekter som i Tabell 4, vilket innebär att hushåll med remitteringar är mer benägna att anse att deras subjektiva levnadsstandard har förbättrats mellan år 2006 och 2011. Effekterna av remitteringar på hushållens subjektiva levnadsstandard verkar alltså även gälla fattigare hushåll.

Nästa steg är att analysera effekterna av remitteringar på hushållens tillgångar. Hushåll på landsbygden och i städer analyseras separat. Resultaten presenteras i Tabell 5. De kompletta resultaten återfinns i Tabell A.5 i Appendix.

Resultaten för hushållen i städer visar att hushåll som tar emot remitteringar i genom-

snitt äger fler konsumtionsvaror och även ökar sitt innehav av konsumtionsvaror över tid. Resultaten är dock inte statistiskt signifikanta. För hushåll på landsbygden är effekten av remitteringar på hushållens konsumtionsvaror också positiv, det vill säga de hushåll som tog emot remitteringar konsumerade också mer, och effekten är statistiskt signifikant när det gäller ackumuleringen av konsumtionsvaror över tid. Hushåll på landsbygden tycks alltså i högre utsträckning ha kunnat öka sina konsumtionsvaror mellan åren 2006 och 2011 jämfört med hushåll som inte tar emot remitteringar.

Tabell 5: Effekt av remitteringar på hushållens tillgångar och investeringar

	1	2	3
Hushåll i städer			
Konsumtionsvaror (index) 2011	+	+	+
Ackumulation av konsumtionsvaror	+	+	+
Antal observationer	333	320	272
Hushåll på landsbygden			
Konsumtionsvaror (index) 2011	+	+	+
Ackumulation av konsumtionsvaror	+	+	+
Antal observationer	649	631	542
Produktiva tillgångar (index) 2011	+	+	-
Ackumulation av produktiva tillgångar	+	+	+
Antal observationer	449	418	353

*Not: Plustecken indikerar ett positivt samband. Stjärnorna indikerar signifikansnivå: * $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; 1%; *** $p < 0.01$. Analysen är baserad på Propensity Score matching med Kernel matchningsestimator. Specifikation (1) inkluderar alla hushåll i urvalet, specifikation (2) analyserar bara remitteringar från före detta medlemmar av hushållet (och inte remitteringar från migranter som aldrig tillhört hushållet), specifikation (3) exkluderar hushåll som har en migrant som inte skickar hem remitteringar från kontrollgruppen.*

Källa: Egna analyser baserade på Is Academy: A World in Motion

Slutligen analyseras effekten av remitteringar på hushållens produktiva tillgångar, det vill säga om hushållen på landsbygden investerade remitteringarna i sitt jordbruk. Resultaten visar inga statistiskt signifikanta effekter. Som litteraturgenomgången visade är detta ett vanligt resultat i studier om remitteringar, eftersom många migranthushåll endast använder remitteringar till konsumtionsvaror (Adams, 2011). En tänkbar förklaring skulle kunna vara att hushållen säljer av sina produktiva tillgångar för att finansiera migration av en hushållsmedlem, vilket innebär att remitteringarna inte leder till produktiva investeringar, åtminstone inte på kort sikt. En annan förklaring skulle kunna vara det faktum att produktiva tillgångar i den här studien är kopplade till jordbruksaktiviteter. Istället för

att investera i jordbruket skulle hushåll med en inkomstökning från remitteringar kunna välja att investera inkomsten i en mer lönsam verksamhet. Det skulle i sin tur kunna leda till ett negativt samband mellan remitteringar och investeringar i produktiva tillgångar. Resultaten visar dock inget negativt samband mellan remitteringar och ackumulering av produktiva tillgångar som kan ge stöd för denna teori. För att undersöka detta lite närmare granskas sysselsättningen hos de hushåll där ackumuleringen av produktiva tillgångar har varit negativ mellan år 2006 till 2011, vilket skulle kunna tyda på att de istället har satsat på sysselsättningar med högre avkastning. Resultaten visar dock att dessa hushåll i högre utsträckning än andra hushåll i urvalet är självförsörjande bönder som enbart odlar för egen konsumtion. Det verkar alltså inte som om hushållen har investerat sina remitteringar i andra, mer lönsamma, aktiviteter.

Slutnot Kapitel 4

¹⁴ Den exkluderade kategorin är 'ingen formell utbildning'.

5. Slutsatser och policyrelevans

Den här rapporten belyser både den etiopiska migrationens drivkrafter och dess effekter i hemlandet. Den visar att migration omfattar många olika dimensioner när det gäller motiv för utflyttning, som också hänger samman med en stor variation i migrationens destinationer. Rapporten visar även att remitteringar, alltså pengar som migranterna skickar hem, påverkar levnadsstandarden i migranternas hushåll i positiv riktning, trots att de inte används till direkt produktiva investeringar.

Rapporten slår fast att migration från Etiopien omfattar en rad olika destinationsländer och regioner. Runt en tredjedel av migranterna befinner sig i OECD-länder, omkring hälften i Mellanöstern och en femtedel i stater inom den afrikanska kontinenten. Därmed har Etiopien en högre andel migranter i OECD-länder jämfört med andra afrikanska länder. Det kan förmodligen förklaras av tidigare flyktingströmmar och vidarebosättning, som har lett till att det finns en stor etiopisk diaspora med starka band mellan Etiopien och Europa och Nordamerika. Av de migranter som har lämnat Etiopien de senaste åren flyttar dock majoriteten till Mellanöstern och till andra afrikanska länder. Analysen av migranternas bakgrund tyder på att om denna trend håller i sig kommer det att leda till ökade migrationsflöden av unga, lågutbildade migranter som lämnar Etiopiens landsbygd.

Rapporten visar också att denna stora spridning av destinationsländer leder till stora skillnader i migrationens drivkrafter och varför migration uppstår. Studien visar att migranternas bakgrund, orsakerna till migration samt finansieringen av migration skiljer sig åt beroende på destinationslandet. I linje med tidigare forskning visar den här studien att migranternas inkomst, deras nätverk till andra länder och den geografiska närheten mellan hemlandet och destinationslandet spelar roll för beslutet att migrera. Nätverk och geografisk närhet har i tidigare studier ansetts spela extra stor roll vid Syd-Syd migration, där löneskillnader mellan länderna i regel är mindre. Den här studien visar dock att nätverksfaktorer, såsom att ha vänner och familj i destinationslandet, inte utgör den viktigaste faktorn vid Syd-Syd migration, men däremot spelar en stor roll vid Syd-Nord migration till OECD-länder. Istället är lätthet att ta sig in i landet en avgörande faktor för en stor andel av de etiopier som migrerar inom den afrikanska kontinenten. Mer överraskande indikerar studien också att lönefaktorn inte utgör någon av de starkaste drivkrafterna bakom migrationen till OECD-länder, vilket tidigare forskning ofta har antagit.

Den höga andelen kvinnor är utmärkande för etiopisk migration, i synnerhet till Mellanöstern, men även till de två andra destinationsregionerna, det vill säga till OECD-

länder och migration till andra afrikanska länder. Att Mellanöstern lockar många kvinnliga migranter, bland annat som hembiträden, är inget nytt fenomen. Det är mer förvånande att samma mönster gäller för migrationen till de andra regionerna, eftersom tidigare studier har visat att sådan migration i regel domineras av män. Efterfrågan på etiopiska hembiträden i Sudan kan dock förklara den höga andelen kvinnor som har migrerat till länder inom den afrikanska kontinenten.

Analysen av remitteringarnas effekter visar att de har en positiv inverkan på hushållens subjektiva bedömning av sin levnadsstandard. Hushåll som tar emot remitteringar tycker således att de har fått det bättre på grund av migrationen och är mer benägna att ranka sin levnadssituation högt än hushåll som inte tar emot remitteringar. Dessa hushåll tenderar också att i högre utsträckning rapportera att deras situation har förbättrats under de senaste fem åren, jämfört med de hushåll som inte tar emot remitteringar. Resultaten står sig också om urvalet begränsas till enbart de hushåll som befann sig längst ned på den subjektiva välfärdsskalan år 2006. Detta tyder på att även fattiga hushåll drar nytta av remitteringar. Resultaten pekar därför på att remitteringar har positiva effekter för både rikare och fattigare hushåll i Etiopien.

Samtidigt verkar remitteringar inte ha samma genomgående positiva inverkan på hushållens investeringar. Analysen visar att remitteringar har en positiv effekt på investeringar i konsumtionsvaror för hushåll på landsbygden. Dessa effekter verkar dock inte gälla för hushåll i städer, där inga statistiskt signifikanta samband hittades mellan remitteringar och investeringar i konsumtionsvaror. Detta skulle dock kunna förklaras av ett relativt litet urval av stadshushåll. Det är således möjligt att remitteringarna används till konsumtion både på landsbygden och i städer. Resultaten visade inte heller på att remitteringar leder till investeringar i jordbruksaktiviteter. Analysen pekar istället på att hushåll på landsbygden som tar emot remitteringar använder dem till daglig konsumtion samt till avbetalningar av skulder. Det här resultatet stöder mycket av den tidigare forskningen kring remitteringar, som pekar på att dessa ofta används till daglig konsumtion snarare än till produktiva investeringar. I linje med detta fastställer denna studie att etiopiska migranter verkar satsa på konsumtionsvaror snarare än på mer långsiktiga investeringar.

Slutligen konstateras att den positiva effekten av migration på subjektiv levnadsstandard helt beror på om migranten skickar remitteringar eller inte. Eftersom enbart omkring hälften av migranterna remitterar, och eftersom remitteringar gynnar såväl fattigare som rikare hushåll, tyder detta på att det finns potential för migranterna att spela en större roll för hushållens levnadsstandard och för fattigdomsbekämpningen i Etiopien om en högre andel skulle skicka hem remitteringar.

Implikationer för policy och vidare forskning

Rapportens slutsatser pekar på två huvudsakliga åtgärder som kan vidtas med målet att öka de positiva effekterna av migration och remitteringar. För det första bör man fokusera på att möjliggöra för fler migranter att skicka hem pengar, och för det andra bör man skapa incitament och möjligheter för investeringar i mer produktiva verksamheter.

I syfte att möjliggöra för fler migranter att skicka hem remitteringar har mycket av senare års policydiskussion handlat om de höga kostnader som är associerade med att skicka remitteringar via officiella kanaler, som banker och företag som har specialiserat sig på internationella penningöverföringar. Exempel på sådana initiativ inkluderar åtgärder för att skapa mer konkurrens på marknaden för penningtransaktioner, samt subventioner till utveckling av ny teknik som underlättar för migranter att skicka hem pengar. En sänkning av kostnaderna och enkel teknik för överföringar skulle därför kunna bidra till att stimulera fler migranter att skicka remitteringar.

Det är dock långt ifrån säkert att transaktionskostnader för att skicka hem pengar är den enda faktor som påverkar migranternas remitteringsmönster. Om migranterna tvingas skuldsätta sig för att ha råd att flytta utomlands och använder sig av smugglare och olagliga migrationskanaler är risken hög för att de i samband med flytten råkar ut för olika typer av problem och exploatering. Kvinnor, som utgör mer än hälften av migranterna från Etiopien, är särskilt utsatta. Att skapa säkra och lagliga migrationskanaler är viktigt för att minska migranternas utsatthet och för att skapa möjligheter för dem att maximera sina chanser att lyckas uppnå sina mål på destinationsorten. Detta påverkar i förlängningen också deras möjligheter att remittera.

När det gäller incitament för mer produktiva remitteringsinvesteringar kan ett flertal åtgärder vidtas. Att förbättra befolkningens tillgång till det finansiella systemet och till banktjänster skulle underlätta för investeringar. Det är viktigt att migranterna integreras i den formella ekonomin och erbjuds sparande- och kreditmöjligheter. Om remitteringarna sattes in på bankkonton istället för att förvaras i migranternas hem skulle dessa tillgångar kunna omsättas i det ekonomiska systemet, samtidigt som det skulle bana väg för ett större sparande hos migranterna. Dessutom skulle ökad information om olika investeringsmöjligheter samt ett allmänt gynnsamt investeringsklimat kunna öka förutsättningarna för en mer produktiv användning av remitteringarna. Detta skulle i sin tur öka migrationens positiva inverkan på utveckling generellt sett.

För att bättre förstå effekterna av migration och remitteringar i Etiopien bör därför framtida forskning undersöka anledningarna bakom att en så stor andel av migranterna inte skickar remitteringar. En bättre förståelse för varför remitteringarna inte används till produktiva investeringar skulle också kunna leda till mer skräddarsydda åtgärder för att maximera de positiva effekterna av migration och remitteringar på längre sikt.

Referenser

Acosta, C. P., Calderon, C. F., & Lopez, H. (2008) What is the impact of remittances on poverty and inequality in Latin America? *World Development*, vol. 36(1), s. 89-114.

Adams, J. R. (1998) Remittances, Investment, and Rural Asset Accumulation in Pakistan. *Economic Development and Cultural Change*, vol. 47(1), s. 155-173.

Adams, J., & Page, J. (2005) Do International Migration and Remittances Reduce Poverty in Developing Countries? *World Development*, vol. 33(10), s. 1645-1669.

Adams, R. (1998) Remittances, Investment, and Rural Asset Accumulation in Pakistan. *Economic Development and Cultural Change*, vol. 47(1), s. 155-173.

Adams, R. (2011) Evaluating the economic impact of international remittances on developing countries using household surveys: A literature review. *Journal of Development Studies*, vol. 47(6), s. 809-828.

Adams, R., Cuecuecha, A., & Page, J. (2008) *The impact of Remittances on Poverty and Inequality in Ghana*. Washington D.C.: The World Bank.

Akay, A., Giulitti, C., Robalino, J., & Zimmerman, K. (2012) *Remittances and Well-being among rural-to-urban Migrants in China*. Bonn: IZA Discussion Paper No. 6631.

Barham, B., & Boucher, S. (1998) Migration, Remittances, and inequality: estimating the net effects of migration on income distribution. *Journal of Development Economics*, vol. 55, s. 307-331.

Bigsten, A., & Shimeles, A. (2011) The Persistence of Poverty in Ethiopia: A tale of two measurements. *Applied Economics Letters*, vol. 18(9), s. 835-839.

Borraz, F., Rossi, M., & Pozo, S. (2008) *And What About the Family Back Home? International Migration and Happiness*. Working Paper, Universidad de la Republica, Documento No. 03/08.

Cox-Edwards, A., & Rodríguez-Oreggia, E. (2009) Remittances and Labor force Participation in Mexico: An Analysis Using Propensity Score Matching. *World Development*, vol. 37(5), s. 1004-1014.

- Cox-Edwards, A., & Ureta, M. (2003) International migration, remittances and schooling: evidence from El Salvador. *Journal of Development Economics*, vol. 72(2), s. 429–461.
- De Brauw, A., Mueller, V., & Woldehanna, T. (2013) *Insurance Motives to Remit: Evidence from a matched Sample of Ethiopian Internal Migrants*. ESSP II Working Paper No. 25.
- de Haas, H. (2007) *Remittances, migration and social development. A Conceptual Review of the Literature*. Social Policy and Development Program Paper no. 34.
- Esquivel, G., & Huerta-Pineda, A. (2007) Remittances and Poverty in Mexico: A propensity score matching Approach. *Integration and Trade*, vol. 27, s. 45-71.
- Filmer, D., & Pritchett, L. (2001) Estimating wealth effect without expenditure data – or tears; An application to educational enrollments in states of India. *Demography*, vol. 38, s. 115-132.
- Flahaux, M.-L., & de Haas, H. (2014) *African Migration: Exploring the role of development and states*. Oxford: IMI/Demig WP-105-2014: Working Paper.
- Funkhouser, E. (2006) The effect of emigration on the labor market outcomes of sender households: a longitudinal approach using data from Nicaragua . *Well-Being and Social Policy*, vol. 2(2), s. 5–25.
- Geda, A., & Irving, J. (2011) Ethiopia. In i. S. “Ethiopia”, *Remittance Markets in Africa* (s. 113-131). The World Bank.
- Gubert, F. (2002) Do migrants insure those who stay behind? Evidence from the Kayes area Western Mali. *Oxford Development Studies*, vol. 30(3), s. 267–287.
- Hildebrandt, N., & McKenzie, D. (2005) The effects of migration on child health in Mexico. *Economia*, vol. 6(1), s. 257–289.
- IMF (2013) *The Federal Democratic Republic of Ethiopia: Selected Issues*. Washington D.C. : IMF Country Report, no. 13/308.
- IOM (2010) *World Migration Report 2010*. Geneva: IOM.
- Jamie, F. O. (2013) Gender and Migration in Africa: Female Ethiopian Migration in Post-2008 Sudan. *Journal of Politics and Law*, vol. 6(1), s. 186.

- Knight, J., & Gunatilaka, R. (2010) Great Expectations? The Subjective Well-being of Rural-Urban Migrants in China. *World Development*, vol. 38, s. 113-124.
- Lee, E. (1966) A theory of migration. *Demography*, vol. 3(1), s. 47-57.
- Lucas, R. (2006) Migration and economic development in Africa: A review of Evidence. *Journal of African Economies*, vol. 15, s. 337-395.
- Mansuri, G. (2006) *Migration, school attainment and child labor: Evidence from Rural Pakistan*. World Bank Policy Research Working Paper No. 3945.
- McKenzie, D., Gibson, J., & Stillman, S. (2006) How important is Selection? Experimental versus Non-Experimental Measures onf the Income Gains from Migration. *World Bank Policy Reseerach Working Paper*, no. 3906.
- McKenzie, D. (2005) Measuring inequality with asset indicators. *Journal of Population Economics*, vol. 18(2), s. 229-260.
- McKenzie, D., & Rapoport, H. (2007) Network effects and the dynamics of migration and inequality: theory and evidence from Mexico. *Journal of Development Economics*, vol. 84(1), s. 1-24.
- McKenzie, D., & Rapoport, H (2010). Self-selection patterns in Mexico-U.S. migration: the role of migration networks. *The Review of Economics and Statistics*, vol. 92(4), s. 811-821.
- McKenzie, D., & Sasin, M. (2007) *Migration, remittances, poverty, and human capital: conceptual and empirical challenges*. World Bank Policy Research Working Paper 4272.
- OECD (2013) *OECD Guidelines on Measuring SubjectiveWell-being*. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264191655-en>: OECD Publishing.
- Quisumbing, A., & McNiven, S. (2010) Moving forward, looking back: The impact of migrants' remittances on assets, consumption, and credit constraints in sending communities in the rural Philippines. *Journal of Development Studies*, vol. 46(1), s. 91-113.
- Ratha, D., & Shaw, W. (2007) *South-South Migration and Remittances*. Washington D.C.: World Bank working paper 102.
- Ratha, D., Mohapatra, S., Ozden, C., Plaza, S., Shaw, W., & Shimeles, A. (2011) *Leveraging Migration for Africa : Remittances, Skills, and Investments*. Washington DC: World Bank Publications, Världsbanken.

- Semyonov, M., & Gorodzeisky, A. (2008) Labor Migration, Remittances and economic Well-being of Households in the Philippines . *Population Research and Policy Review*, vol. 27(5), s. 619-637.
- Taylor, J. E. (1999) The New Economics of Labor Migration and the role of remittances in the migration process. *International migration*, vol. 37(1), s. 37-68.
- Taylor, J., J., M., Adams, J. R., & Lopez-Feldman, A. (2005) *Remittances, inequality and poverty: evidence from rural Mexico*. Davis, CA.: Working Paper 05-003. University of California.
- UN-DESA (2013) *International migration report 2013*. New York: United Nations.
- UNDP (2009) *Overcoming barriers: Human mobility and development*. New York: Palgrave Macmillan.
- Woodruff, C., & Zenteno, R. (2007) Migration networks and micro-enterprises in Mexico. *Development Economics*, vol. 82(2), s. 509-528.
- Världsbanken (2011) *Migration and Remittances Factbook 2011, Second Edition*. Washington DC: World Bank Publications.
- Världsbanken (2014) *Migration and Remittances: Recent Developments and Outlooks*. Migration and Development Brief. Washington DC: World Bank Publications.
- Världsbanken (2015a) *World development indicators*. Washington http://data.worldbank.org/country/ethiopia#cp_wdi: World Bank.
- Världsbanken (2015b) *Migration and Remittances: Recent Developments and Outlooks*. Migration and Development Brief. Washington DC: World Bank Publications.
- Yang, D., & Martinez, C. (2006) Remittances and poverty in migrants home areas: evidence from the Philippines. In C. Ozden, & M. S. (eds), *International Migration, Remittances and the Brain Drain* (s. 81-121). Washington, DC: Världsbanken.

Appendix A - Kompletterande tabeller

Tabell A.1: Klassificering av länder i urvalet per region

OECD	Mellanöstern	Afrika
Australien	Bahrain	Kenya
Belgien	Förenade Arabemiraten	Mocambique
Kanada	Egypten	Sydafrika
Danmark	Israel	Somalia
Finland	Kuwait	Sudan
Frankrike	Libanon	Tanzania
Grekland	Qatar	
Italien	Saudiarabien	
Nederländerna	Syrien	
Norge	Yemen	
Slovakien		
Sverige		
Tyskland		
Storbritannien		
USA		

Not: Observera att Israel kan räknas till både Mellanöstern och OECD. I den här rapporten har vi valt att inkludera Israel i Mellanöstern.

Tabell A.2: Jämförande statistik om undersökningens hushåll

	Alla hushåll i urvalet		Hushåll med remitteringar		Hushåll med remitteringar (bara från f.d. medlemmar)		Hushåll utan remitteringar		Hushåll utan remitteringar och utan migranter	
	Medel-värde	Standard-avvikelse	Medel-värde	Standard-avvikelse	Medel-värde	Standard-avvikelse	Medel-värde	Standard-avvikelse	Medel-värde	Standard-avvikelse
Antal hushållsmedlemmar i arbetsför ålder (18-55)	2,9	1,55	3,6	1,71	3,8	1,70	2,7	1,45	2,5	1,35
Antal kvinnor per män i hushållet	0,4	0,19	0,4	0,17	0,4	0,17	0,4	0,20	0,3	0,19
Antal barn under 18 år i hushållet	2,0	1,72	1,9	1,62	1,8	1,59	2,0	1,74	2,1	1,74
Antal unga barn (under 6 år) i hushållet	0,4	1,18	0,3	0,98	0,2	0,80	0,5	1,23	0,5	1,29
Antal äldre (över 65 år) i hushållet	0,2	0,45	0,2	0,46	0,2	0,46	0,2	0,44	0,2	0,43
Hushållets storlek (antal medlemmar)	5,4	2,11	6,1	2,05	6,3	2,05	5,2	2,09	5,1	2,02
Högsta utbildningsnivå: icke avslutad grundskola	0,2	0,43	0,2	0,39	0,2	0,39	0,3	0,44	0,3	0,45
Högsta utbildningsnivå: grundskola	0,0	0,20	0,1	0,26	0,1	0,28	0,0	0,18	0,0	0,18
Högsta utbildningsnivå: icke avslutad gymnasieutbildning	0,2	0,37	0,2	0,41	0,2	0,40	0,1	0,36	0,1	0,35
Högsta utbildningsnivå: gymnasieutbildning eller högre	0,4	0,49	0,5	0,50	0,5	0,50	0,4	0,49	0,4	0,49
Sysselsättning: egenföretagare	0,2	0,36	0,1	0,29	0,1	0,27	0,2	0,37	0,2	0,39
Sysselsättning: anställd	0,2	0,38	0,2	0,36	0,1	0,34	0,2	0,38	0,2	0,38
Sysselsättning pensionerad	0,1	0,30	0,1	0,31	0,1	0,32	0,1	0,30	0,1	0,30
Sysselsättning: jordbrukare	0,4	0,48	0,4	0,49	0,4	0,49	0,4	0,48	0,4	0,48
Sysselsättning: hushållssysslor	0,1	0,35	0,2	0,39	0,2	0,40	0,1	0,34	0,1	0,32
Hushållets subjektiva välbefinnande 2006	2,7		2,8		2,8		2,6		2,6	
Antal observationer		998	200		171		798		646	

Not: Den första jämförelsegruppen inkluderar alla hushåll i urvalet, den andra jämförelsegruppen inkluderar alla hushåll som tar emot remitteringar, den tredje gruppen inkluderar enbart de remitteringshushåll som tar emot remitteringar från en före detta medlem av hushållet som migrerat utomlands. Den fjärde gruppen inkluderar hushåll som inte tar emot remitteringar, och den femte gruppen inkluderar hushåll som varken har migranter eller tar emot remitteringar.

Tabell A.3: Förklaringsvariabler associerade med remitteringar (probitregression)

	Alla hushåll i urvalet	Standardfel
Antal hushållsmedlemmar i arbetsför ålder (18-55)	0,14	0,10
Antal kvinnor per män i hushållet	0,38	0,34
Antal barn under 18 år i hushållet	0,02	0,10
Antal unga barn (under 6 år) i hushållet	-0,05	0,05
Antal äldre (över 65 år) i hushållet	0,08	0,13
Hushållets storlek (antal medlemmar)	0,04	0,09
Högsta utbildningsnivå: icke avslutad grundskola	0,38*	0,21
Högsta utbildningsnivå: grundskola	1,03***	0,29
Högsta utbildningsnivå: icke avslutad gymnasieutbildning	0,72***	0,23
Högsta utbildningsnivå: gymnasieutbildning eller högre	0,60***	0,23
Sysselsättning: egenföretagare	-0,51**	0,24
Sysselsättning: anställd	-0,32	0,23
Sysselsättning pensionerad	-0,32	0,25
Sysselsättning: jordbrukare	-0,42*	0,22
Sysselsättning: hushållssysslor	-0,04	0,22
Hushållets subjektiva välbefinnande 2006	0,16**	
Geografisk kontrollvariabel	ja	
Antal observationer	998	

Not: Probitregression, utfallsvariabeln är en binär variabel som indikerar om hushållet tar emot remitteringar. Stjärnorna indikerar signifikansnivå: * $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; 1%; *** $p < 0.01$. Standardfel i högerkolumnen.

Källa: Egna analyser baserade på Is Academy: A World in Motion

Tabell A.4: Effekter av remitteringar på hushållens subjektiva levnadsstandard, propensity score matching (Kernel matchningsestimator)

	ATT (1)	T-stat	ATT (2)	T-stat	ATT (3)	T-stat
God levnadsstandard	0,12	3.18***	0,10	2.41**	0,1	2.85***
Förbättrad levnadsstandard	0,21	4.72***	0,22	4.56***	0,3	5.45***
Försämrad levnadsstandard	-0,13	-3.28***	-0,11	-2.61***	-0,2	-3.45***
Levnadsstandard i jämförelse med andra god	0,03	1,04	0,05	1,37	0,1	3.04***
Levnadsstandard i jämförelse med andra dålig	-0,12	-3.06***	-0,12	-2.92***	-0,1	-2.27**
Förbättrad levnadsstandard jämfört med andra hushåll	0,15	4.02***	0,18	4.27***	0,2	4.01***
Försämrad levnadsstandard i jämförelse med andra hushåll	-0,07	-2.55**	-0,10	-3.12***	-0,1	-3.45***
Antal observationer	996		967		815	

Not: Stjärnorna indikerar signifikansnivå: * $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; 1%; *** $p < 0.01$. Analysen är baserade på Propensity Score matching med Kernel matchningsestimator. Specifikation (1) inkluderar alla hushåll i urvalet, specifikation (2) analyserar bara remitteringar från före detta medlemmar av hushållet (och inte remitteringar från migranter som aldrig tillhört hushållet), specifikation (3) exkluderar hushåll som har en migrant som inte skickar hem remitteringar från kontrollgruppen.

Källa: Egna analyser baserade på Is Academy: A World in Motion

Tabell A.5: Effekter av remitteringar på hushållens tillgångar och investeringar, propensity score matching (Kernel matchningsestimator)

	ATT (1)	T-stat	ATT(2)	T-stat	ATT(3)	T-stat
Hushåll i städer						
Konsumtionsvaror (index) 2011	0,01	0,12	0,06	0,69	0,09	0,84
Ackumulation av konsumtionsvaror	0,06	1,11	0,08	1,31	0,14	1.88*
Antal observationer	333		320		272	
Hushåll på landsbygden						
Konsumtionsvaror (index) 2011	0,08	1,13	0,08	1,07	0,04	0,48
Ackumulation av konsumtionsvaror	0,10	2.30**	0,11	2.16**	0,1	1.71*
Antal observationer	649		631		542	
Produktiva tillgångar (index) 2011	0,06	0,76	0,02	0,18	-0,00	-0,03
Ackumulation av produktiva tillgångar	0,08	1,32	0,08	1,03	0,07	0,79
Antal observationer	449		418		353	

Not: Stjärnorna indikerar signifikansnivå: * $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; 1%; *** $p < 0.01$. Analysen är baserad på Propensity Score matching med Kernel matchningsestimator. Specifikation (1) inkluderar alla hushåll i urvalet, specifikation (2) analyserar bara remitteringar från före detta medlemmar av hushållet (och inte remitteringar från migranter som aldrig tillhört hushållet), specifikation (3) exkluderar hushåll som har en migrant som inte skickar hem remitteringar från kontrollgruppen.

Källa: Egna analyser baserade på Is Academy: A World in Motion

Appendix B - Metod

Att mäta välfärdseffekter av migration och remitteringar involverar ett antal metodologiska utmaningar. Brist på data är en utmaning för analyser av sambandet mellan migration och välfärd. För att undersöka orsaker och effekter av migration och remitteringar krävs i allmänhet data som inkluderar både detaljerad information om migration och remitteringsmönster, kombinerat med information om hushållen som stannat kvar i hemlandet. Det är dock i regel svårt att få tag på alla dessa variabler i ett och samma datamaterial. Större dataset, som exempelvis arbetskraftsundersökningar eller censusdata inkluderar i regel någon form av migrationsinformation, men ofta inte tillräckligt med information för att man ska kunna göra några djupare analyser kring migration.

I den här rapporten används data som designats specifikt för analyser av kopplingen mellan migration och utveckling. Fördelen med den typen av data är att den innehåller relativt detaljerad information om hushållens migrationshistorik, kombinerat med annan socio-ekonomisk information om hushållet och dess medlemmar. En begränsning är att det handlar om tvärsnittsdata (d.v.s. data insamlad vid en enda tidpunkt och inte över tid). Paneldata som följt hushållen över tid hade möjliggjort ytterligare analyser. Enkäten innehåller emellertid ett antal retrospektiva frågor om hushållens situation fem år innan studien genomfördes. Detta är något som kan användas för att titta på hur hushållens situation har förändrats över tid. Det är dock viktigt att komma ihåg att retrospektiva frågor inte är samma sak som att ha paneldata över tid. Det finns anledning att tolka retrospektiva frågor med viss försiktighet då de bygger på hushållsmedlemmars minne av hushållets situation fem år tillbaka i tiden.

Förutom problem med tillgång till detaljerad migrationsdata finns ytterligare en rad faktorer som riskerar att påverka resultaten. Beslutet att migrera tas ofta simultant med andra beslut. Det kan leda till att samma variabler som "påverkar" migrationsbeslut även influerar andra utfall, så som arbetskraftsutbud och investeringar i hälsa och utbildning. Vidare kan det vara svårt att fastställa kausalitet i sambandet mellan migration och välfärd. Om migration till exempel sker till följd av att hushållen har råkat ut för en negativ ekonomisk chock kan analysen visa ett positivt samband mellan migration och hushållens ekonomiska situation, vilket kan leda till att felaktiga slutsatser dras kring detta. Omvänd kausalitet kan uppstå om hushåll med bättre ekonomi i högre utsträckning har råd att skicka en migrant som sedan skickar hem remitteringar. I detta fall är det således hushållens ekonomiska situation som påverkar hushållens remitteringar istället för det omvända.

Ett annat problem är urvalsfel (*self-selection*). Detta uppstår när urvalsprocessen inte är slumpmässig, så att migranthushåll och hushåll utan migranter skiljer sig åt i viktiga avseenden. Det inträffar om medlemmarna i hushåll som sänder en migrant till exempel är mer välutbildade, har bättre hälsa och högre välfärd innan migrationen sker (så kallad *positiv selektion*). I detta fall kan hushåll utan migranter inte användas för att spegla situationen för migranthushållen om migrationen inte har skett. Selektion kan vara både positivt och negativt. Om analysen fokuserar på effekter av remitteringar, snarare än migration, vilket är fallet i föreliggande rapport, uppstår även en typ av "dubbel" selektion, när både migration och remitteringar ska tas i beaktande. Den första selektionen handlar om migrationsbeslutet, och den andra om beslutet att skicka remitteringar. Om selektionen sker på basis av faktorer som är svåra att observera och/eller mäta kan ytterligare systematiska fel vid analysen uppstå. Ekonomisk-politiska återgårdar kan till exempel på en och samma gång påverka både tillväxt och investeringar samt nivån på remitteringarna som skickas till landet. Detta skulle i sin tur kunna ge upphov till en positiv korrelation mellan remitteringar och ekonomisk utveckling, som kan tolkas som att remitteringar har positiva effekter på ekonomin, trots att det inte finns något kausalt samband.

För att hantera dessa metodologiska utmaningar har ett antal olika ekonometriska metoder använts i tidigare litteratur. Den mest framgångsrika metoden är att använda sig av randomiserade experiment, som drar nytta av att migrationen sker slumpmässigt. Ett exempel på detta är visalotterier, där enbart en slumpmässigt utvald grupp av de sökande i lotteriet beviljas visum för att migrera. Eftersom urvalet sker slumpmässigt kan de som har deltagit i lotteriet men som inte har vunnit, och därmed inte har beviljats visum, användas för att skapa en kontrafaktisk situation till migrationen. Tillgången på data i anslutning till randomiserade experiment är dock väldigt begränsad. Om det finns tillgång till paneldata kan en alternativ metod vara *Difference-in-Difference*, där skillnader i utfall *före* och *efter* migrationen jämförs. En förutsättning för att metoden ska ge korrekta resultat är att skillnaderna mellan hushåll med och utan migranter är stabila över tid, och att det inte finns några skillnader i hur hushåll med och utan migranter påverkas av gemensamma chocker över tid.

En annan metod för att komma åt problemen med endogenitet är instrumentvariabler. Metoden ställer emellertid höga krav på att instrumentet är konsekvent och giltigt, det vill säga att det är korrelerat med migration men inte med icke-observerbara bestämningsfaktorer för utfallet. Om fler instrument kan identifieras finns tester för att avgöra om instrumenten är konsekventa, däremot finns inga generella tester för att bedöma om ett instrument är giltigt. Att hitta instrument som är giltiga och konsekventa är inte lätt. Exempel på instrumentvariabler som har använts inom migrationsforskning inkluderar

historiska migrationsnivåer, nederbörd, avstånd till landsgränser samt negativa chocker i form av en finanskris. Giltigheten hos många av dessa instrument har dock ifrågasatts (se McKenzie & Sasin, 2007).

Ett ytterligare alternativ är att använda variation i uppskattningar i två steg, som *Heckmans urvalsmodell*. Den här typen av tvåstegsmodeller kan utföras på lite olika sätt, men centralt är att identifiera en uteslutningsvariabel som är korrelerad med migration men inte med själva utfallet. Estimeringen sker med hjälp av två ekvationer: huvudekvationen och urvalsekvationen. Uteslutningsvariabeln inkluderas enbart i urvalsekvationen. Uteslutningsvariabeln liknar på många sätt en instrumentvariabel, och är på samma sätt som en instrumentvariabel inte helt lätt att identifiera.

Slutligen kan matchningstekniker, så som *propensity score matching*, användas för att minimera de metodologiska utmaningarna. Matchning går ut på att para ihop migrant-hushåll med hushåll som i så hög utsträckning som möjligt liknar migranthushållen, men som inte har en migrant. Fördelen med matchning är att det är en relativt enkel metod, som inte kräver instrumentvariabler eller paneldata (även om paneldata kan kombineras med matchning för att ytterligare förbättra metoden). Matchningstekniker kräver dock att alla variabler som påverkar både migration och resultatet (i det aktuella exemplet hushållens välfärd och investeringar) är observerbara, vilket är ett relativt starkt antagande. Metoden med matchning har dock visat sig vara relativt framgångsrik i tidigare studier (se McKenzie, Gibson, & Stillman, 2006; McKenzie & Sasin, 2007).

Vid *propensity score matching* skattas ett indexvärde för sannolikheten för migration (eller remitteringar) som sedan används för att matcha migranthushåll med hushåll från kontrollgruppen. Eftersom indexvärdet (*propensity score*) är en kontinuerlig variabel kommer sannolikheten för att hitta hushåll i kontrollgruppen med exakt samma indexvärde att vara väldigt liten. Istället har olika skattningsmetoder för att matcha hushållen med liknande indexvärden utvecklats. *Kernel* matchningsestimator innebär att migranthushållet matchas med ett vägt genomsnitt av alla kontrollhushåll, där det viktade värdet står i motsatt proportion till distansen mellan värdet för migranthushållet och kontrollhushållen. Fördelen med metoden är att den utnyttjar maximalt med information, eftersom alla hushåll från kontrollgruppen inkluderas. Samtidigt ökar risken för sämre matchning om det finns hushåll i kontrollgruppen som har indexvärden långt ifrån migranthushållen. I detta fall kan analysen begränsas till att enbart inkludera hushåll med indexvärden inom ett visst intervall, så kallad *common support*. Alternativ till *Kernel* är *Nearest neighbour* matchning där migranthushållet matchas med det (eller de) hushåll med indexvärde närmast migranthushållet, och *Radius* matchning där alla kontrollhushåll med ett indexvärde inom en viss radie från migranthushållet inkluderas i matchningen.

I huvudanalysen till föreliggande rapport används Kernel matchningsestimator med *common support*, eftersom den metoden har visat sig vara mest effektiv i ett balanstest. Balanstestet kontrollerar att inga skillnader mellan kontrollgrupp och remitteringshushåll längre föreligger när det gäller medelvärden för de variabler som ingår i matchningen. Balanstestet visar genomgående inga statistiskt signifikanta skillnader för majoriteten av variablerna i modellen. För att testa hur robusta resultaten är genomförs samma analyser med *Nearest Neighbor* och Radius matchningsestimatorer i Appendix. Resultaten är i princip de samma oberoende av vilken typ av matchning som används.

Remitteringshushåll och kontrollhushåll

Analyserna involverar, som beskrivits ovan, en jämförelse mellan hushåll som tar emot remitteringar och hushåll som inte tar emot remitteringar, den så kallade kontrollgruppen. I gruppen med hushåll som tar emot remitteringar ingår både hushåll som tar emot remitteringar från före detta medlemmar i hushållet och från andra migranter som aldrig har varit medlemmar av hushållet (som exempelvis mer avlägsna släktingar). Bland hushållen i kontrollgruppen finns både hushåll utan migranter och hushåll med migranter som inte skickar några remitteringar. Det kräver således ett ställningstagande kring exakt vilka hushåll som ska ingå i gruppen med remitteringshushåll respektive gruppen med kontrollhushåll. Huvudanalysen i den här rapporten inkluderar alla hushåll i urvalet som tar emot remitteringar, vilka jämförs med alla hushåll i urvalet som inte tar emot remitteringar. Här har det alltså ingen betydelse om hushållen i remitteringsgruppen tar emot remitteringar från före detta medlemmar ur hushållet, eller om de tar emot remitteringar från andra migranter utanför hushållet. Hushållen i kontrollgruppen kan inkludera migranthushåll så länge migranterna inte skickar remitteringar till hushållet. Alternativa specifikationer som utesluter hushåll som enbart tar emot remitteringar från avlägsna släktingar samt hushåll med migranter som inte skickar remitteringar har också genomförts. Detta påverkade dock inte resultaten nämnvärt.

De sparpengar som migranterna skickar till släkt och vänner i sina hemländer, så kallade remitteringar, har kommit i fokus för forskning och policyutveckling. Ett flertal studier har visat hur dessa medel kan minska fattigdom och bidra till utveckling i ursprungsländerna. För att öka kunskapen om hur policy bör utformas för att främja migrationens bidrag till utveckling undersöker den här Delmi-rapporten migrationens drivkrafter och effekter på Afrikas horn, närmare bestämt i Etiopien.

Rapporten är skriven av fil.dr. Lisa Andersson, verksam vid OECD i Paris.

Delegationen för migrationsstudier - Delmi - är en oberoende kommitté som initierar studier och förmedlar forskningsresultat som underlag till framtida migrationspolitiska beslut och för att bidra till samhällsdebatten.

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Delegationen för
Migrationsstudier
Ju 2013:17